

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

КИЇВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ

Анотований каталог

XV обласної виставки

**"ОСВІТА КИЇВЩИНИ:
ТВОРЧІ ЗДОБУТКИ, ПЕРСПЕКТИВНІ
ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ ТА ТЕХНОЛОГІЇ"**

Біла Церква
2014

ББК 74.204.

*Рекомендовано науково-методичною радою
Київського обласного інституту
післядипломної освіти педагогічних кадрів
(протокол № 4 від 29 травня 2014 року)*

Анотований каталог XV обласної виставки "Освіта Київщини: творчі здобутки, перспективні педагогічні ідеї та технології" / за заг. ред. Н. І. Клокар, Є. М. Бачинської. – Біла Церква: КОПОПК, 2014. – 108 с.

Редакційна колегія: Євгенія Бачинська (голова), Олена Чубарук, Олена Бобкова, Світлана Мірошник, Світлана Шугалія.

Укладачі:

Башенко О. І., Бендерезь Н.М., Бобкова О. С., Бондарук І. П., Боярчук О. І., Власова В. Г., Гаврилюк В. Ю., Гончарук М. П., Гребенчук Т. О., Гудима В. М., Дишлева І. М., Дем'яненко О. О., Довгань А. І., Дубровіна І.М., Зініченко Л. В., Кабан Л. В., Качуровський В. С., Кірнасовська Р. В., Клокар Н. І., Ковальова С. В., Ковровський І. Г., Корж Т. М., Крупа Ю. В., Кушнір Я.А., Лакіза О.М., Ліпчевський Л. В., Логімахова О. А., Максимова Н. А., Матущенко Т. А., Мельничук Н.М., Мірошник С. І., Микитюк Л. М., Нечипорук Н. І., Однорог О. П., Очеретяна А.В., Педько О.П., Петушкова Л. А., Пількевич О. Д., Поліщук О. М., Седеревічене А. О., Совенко В. В., Сотніченко І.І., Стадніченко Г. М., Ткаченко Л. П., Татаринцев О. В., Татаринцева Т. В., Федорчук В. А., Химера Н. В.

Матеріали каталогу презентують напрацювання освітян області щодо модернізації змісту освіти та вдосконалення навчально-виховного процесу відповідно до сучасних тенденцій розвитку освітньої галузі. Представлено навчально-методичні посібники, авторські та адаптовані програми, електронні навчально-методичні комплекси, методичні розробки, у яких розкрито творчі підходи до розв'язання актуальних проблем навчально-виховного процесу.

Авторами представлених у виданні матеріалів є працівники обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, методичних служб області, керівники та педагогічні працівники дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних навчальних та інтернатних закладів, керівники та слухачі обласних опорних закладів освіти та шкіл передового педагогічного досвіду, практичні психологи, соціальні педагоги.

Адресовано керівникам і педагогічним працівникам навчальних закладів та освітніх установ, науково-педагогічним працівникам закладів післядипломної педагогічної освіти, працівникам методичних служб.

© КОПОПК, 2014

ЗМІСТ

Організація та зміст навчально-виховного процесу.	4
Дошкільна освіта.	11
Початкова освіта.	24
Гуманітарна освіта.	42
<i>Українська мова і література.</i>	42
<i>Іноземні мови.</i>	46
<i>Світова література.</i>	49
<i>Історія та правознавство .</i>	51
Природничо-математична освіта.	53
<i>Математика.</i>	53
<i>Інформатика.</i>	54
<i>Географія.</i>	55
<i>Київщинознавство.</i>	57
<i>Хімія.</i>	58
<i>Фізика та астрономія.</i>	59
<i>Біологія та основи здоров'я.</i>	59
Художньо-естетична освіта.	62
Трудове навчання.	69
Фізична культура та фізкультурно-оздоровча робота.	72
Виховна робота.	73
<i>Патріотичне виховання юного покоління.</i>	76
<i>Духовно-моральне виховання.</i>	78
Психологічна служба, соціальний захист дітей та молоді	81
Позашкільна освіта	88
Бібліотечна справа.	102
Спеціальна педагогіка	103
Робота з обдарованими дітьми.	105
Профорієнтаційна робота.	106

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Бойко Тетяна Петрівна

**Вишнівська загальноосвітня школа I-III ступенів № 2
Києво-Святошинської районної державної адміністрації
Організація роботи із формування науково-дослідницьких
умінь школярів у системі Малої академії наук: методична
розробка**

Розкрито управлінський та організаційний аспекти роботи з обдарованими школярами в системі Малої академії наук України на рівні загальноосвітнього навчального закладу.

Представлено рекомендації щодо ефективної організації зазначеного напряму освітньої діяльності, зміст роботи (нормативні документи, система планування, методи і форми організації науково-дослідницької діяльності школярів тощо).

Для заступників директорів з навчально-виховної та науково-методичної роботи.

**Зерна досвіду: збірник навчально-методичних матеріалів /
упор.: О. С. Бобкова, О. І. Башенко, О. Г. Полтавцев,
А. О. Седеревічене, В. В. Совенко, Н. В. Химера / за заг.
ред. Н. І. Клокар, Є. М. Бачинської. – Біла Церква:
КОШОПК, 2014. – Випуск 5. – 172 с.**

До збірника ввійшли матеріали з досвіду роботи вчителів – переможців II (обласного) туру всеукраїнського конкурсу «Учитель року-2014» у номінаціях «Директор школи», «Світова література», «Початкові класи», «Трудове навчання», «Географія». Презентовано кращі авторські практики щодо формування компетентностей учнів в умовах особистісно зорієнтованої та компетентнісної освіти; представлено розробки циклів уроків та позаурочних заходів із використанням інноваційних методик навчання.

Збірник стане в нагоді педагогам-практикам у ході організації освітньої діяльності, керівникам навчальних закладів – в управлінні освітнім середовищем, методичним працівникам – в організації науково-методичної роботи з освітянами.

Мандровний Олександр Миколайович
Міський методичний центр відділу освіти виконавчого
комітету Славутицької міської ради
Методичний супровід реалізації шкільних навчальних
програм із предметів гуманітарного циклу: методична
розробка

Представлено систему методичного супроводу діяльності вчителів з реалізації шкільних навчальних програм гуманітарного циклу. Визначено типові труднощі, що виникають у вчителів-початківців та досвідчених учителів; запропоновано способи усунення зазначених освітніх проблем.

Адресовано працівникам методичних служб закладів та установ системи освіти.

Методична скарбниця: методичний посібник. Випуск 1 /
упоряд.: О. С. Бобкова, М. П. Гончарук / за заг. ред.
Н. І. Клокар, Є. М. Бачинської. – Біла Церква: КОПОПК,
2014. – 115 с.

У посібнику презентовано кращі моделі, проекти, технології науково-методичного супроводу діяльності педагогічних працівників, розроблені та впроваджені методичними службами Київської області.

Представлено матеріали з досвіду роботи у створенні моделей науково-методичної роботи в контексті модернізації діяльності регіональних методичних служб, організації науково-методичної роботи в освітніх округах, впровадженні ІКТ у діяльність методичних кабінетів, центрів, організації роботи з обдарованими дітьми тощо.

Матеріали будуть корисними науково-методичним працівникам інститутів післядипломної освіти, методичним працівникам, керівникам навчальних закладів.

Кабан Л. В. Методичний супутник творчого вчителя:
методичний посібник. – Біла Церква: КОПОПК, 2014. –
105 с.

У виданні комплексно розкрито питання, що охоплюють усі процеси творення, укладання, редакційно-видавничої підготовки та експертизи різних видів методичних розробок освітян.

Посібник складається з двох розділів, перший адресовано педагогам-авторам методичних розробок, програм і навчальних видань; у другому розділі видання – матеріали для експертів методичних розробок. У додатках подано зразки оформлення структурних елементів навчальних видань і методичних розробок.

Посібник адресовано педагогам і керівникам навчальних закладів, методистам районних, міських методичних служб, методистам інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Осадчий І. Г. Соціально-філософські аспекти формування загальної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу: монографія. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 148 с.

У монографії представлено теоретичну і нормативну моделі та методику формування загальної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу. Розкрито зміст теорії функціонування і спрямованого розвитку освітніх об'єктів (систем).

Для науковців, директорів загальноосвітніх навчальних закладів, спеціалістів управліннь освіти, працівників методичних служб.

**Паливода Інна Павлівна, Баранова Вікторія Анатоліївна
Науково-методичний центр управління освіти і науки
Білоцерківської міської ради
Освітній менеджмент у системі науково-методичної роботи:
методичний посібник**

Представлено матеріали, у яких розкрито пріоритетні напрями діяльності методичної служби: моделювання, вивчення, апробацію, узагальнення, трансформацію і впровадження у практику наукових ідей, інноваційних технологій, передового педагогічного досвіду.

Запропоновано матеріали нормативно-правового забезпечення діяльності науково-методичної служби, організації науково-методичної роботи з педагогічними працівниками та з досвіду роботи міських творчих об'єднань учителів міста.

Адресовано працівникам методичних служб, керівникам навчальних закладів.

Садовнікова Наталія Григорівна

Вишгородська спеціалізована школа «Сузір'я»

На допомогу заступнику директора з навчально-виховної роботи школи І ступеня: методичний посібник

Розроблено методичні рекомендації для заступників директорів з навчально-виховної роботи, які координують роботу вчителів початкових класів.

Запропоновано алгоритми планування, організації та контролю за навчально-виховним процесом на засадах компетентнісного підходу.

Видання призначене для працівників методичних служб, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, методичних працівників закладів післядипломної педагогічної освіти.

Старовойтова Арина Олександрівна

Міський методичний центр відділу освіти виконавчого комітету Славутицької міської ради

Система підготовки педагогічних працівників міста Славутича до реалізації міжнародного проекту «Лідери освітніх ініціатив»: з досвіду роботи

Навчально-методичні матеріали укладено за результатами реалізації Міжнародного україно-польського освітнього проекту «Лідери освітніх ініціатив», спрямованого на впровадження системи професійного розвитку педагогічних працівників.

Представлено матеріали з досвіду роботи міського методичного центру м. Славутича за такими тематичними напрямками: керування і лідерство в освіті, робота в команді та управління командою, здійснення освітніх інновацій, діагностика шкільних освітніх потреб, удосконалення планування, управління якістю, оцінювання та самооцінювання.

Матеріали досвіду адресовано методичним працівникам, практичним психологам; також можуть бути використані для проведення тренінгових занять із педагогічними працівниками загальноосвітніх навчальних закладів.

Старовойтова Арина Олександрівна
Міський методичний центр відділу освіти виконавчого комітету Славутицької міської ради
Використання інформаційних ресурсів в освітній системі регіону: збірник матеріалів семінару-практикуму для завідуючих районними, міськими методичними кабінетами, центрами

Представлено матеріали досвіду роботи методичного центру з розроблення інноваційної науково-методичної моделі з використання інформаційно-комунікаційних технологій і проектування організаційної структури управління науково-методичною роботою в освітній системі міста.

Обґрунтовано значущість взаємодії навчального закладу з міською громадою засобами інформаційних ресурсів, роль веб-сайту навчального закладу як інструмента науково-методичного супроводу педагога та медіатеки міського методичного центру для розвитку єдиного інформаційно-освітнього середовища міста і створення можливостей рівного доступу педагогів до якісних науково-методичних консультативних та інформаційних послуг.

Адресовано працівникам методичних служб, керівникам навчальних закладів.

Сударікова Світлана Іванівна
Науково-методичний центр управління освіти і науки Білоцерківської міської ради
Шкільне методичне об'єднання – школа становлення й удосконалення педагогічної майстерності вчителя: навчально-методичний посібник

Представлено методичні системи, які функціонують у навчальних закладах міста, побудовані на прогностичному,

компетентнісному підході до організації науково-методичної роботи, створені на основі аналізу та теоретичних напрацювань сучасної педагогіки, психології та методики.

Чільне місце займають матеріали конкурсу методичних об'єднань міста: подано нормативно-правове забезпечення його організації і проведення та підсумкові документи. У матеріалах переможців конкурсу розкрито способи реалізації науково-методичної проблеми, зразки моделювання динамічної структури, змісту й організаційних форм науково-методичної роботи в межах методичних об'єднань з урахуванням результатів діагностики рівня педагогічної майстерності, освітніх потреб і запитів педагогів.

Матеріали посібника слугуватимуть керівникам навчальних закладів, працівникам регіональних методичних служб в організації особистісно зорієнтованої системи методичної роботи.

Управління загальноосвітнім навчальним закладом: науково-методичний посібник / за ред. О. Г. Полтавцева. – Біла Церква: КОШОПК, 2014. – 152 с.

У запропонованому посібнику висвітлено теоретичні та практичні аспекти управління загальноосвітнім навчальним закладом. Поряд з науковими дослідженнями з філософії освіти та теорії управління представлено кращі матеріали досвіду управлінської діяльності директорів загальноосвітніх навчальних закладів Київщини, які були учасниками II (обласного) етапу Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2014» у номінації «Директор школи».

Посібник адресовано директорам та заступникам директорів загальноосвітніх навчальних закладів, а також усім, хто цікавиться питаннями управління освітою.

Управління професійним розвитком педагогів у загальноосвітньому навчальному закладі: навчально-методичний збірник / упор.: М. П. Гончарук, Н. А. Гнедюк, Т. В. Перевертун. – Біла Церква: КОШОПК, 2014. – 119 с.

Навчально-методичний збірник підготовлено за матеріалами досвіду роботи слухачів обласних шкіл передового педагогічного досвіду Т. В. Перевертун «Управління професійним зростанням педагогів у системі науково-методичної роботи в закладі освіти» та Н. А. Гнедюк «Управління професійним розвитком педагогів у загальноосвітньому навчальному закладі».

У збірнику представлено матеріали з організації та проведення науково-методичної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах, у яких розкрито способи реалізації науково-методичної проблеми, зразки моделювання структури, змісту й організаційних форм роботи з педагогічними працівниками на діагностичній основі, зокрема з молодими вчителями, а також управління самоосвітньою діяльністю вчителів.

Матеріали збірника допоможуть керівникам навчальних закладів та організаторам методичної роботи у створенні особистісно зорієнтованої системи методичної роботи із педагогічними працівниками.

Управління розвитком організаційної культури загальноосвітніх навчальних закладів: науково-методичний посібник / за ред. Л. М. Карамушки, А. М. Шевченко. – Біла Церква: КОПОПК, 2014. – 136 с.

Представлено матеріали з досвіду реалізації програми дослідно-експериментальної роботи регіонального рівня з теми «Психологічні умови підготовки керівників і педагогічних працівників до розвитку організаційної культури загальноосвітніх навчальних закладів». Висвітлено наукові засади розвитку організаційної культури загальноосвітніх навчальних закладів. Запропоновано матеріали з питань: подолання та профілактики професійного «вигорання» як одного із напрямів розвитку організаційної культури навчальних закладів, організації діяльності міських творчих груп як передумови розвитку організаційної культури навчальних закладів. Описано механізми управління організаційною культурою загальноосвітніх навчальних закладів. Уміщено розробки тренінгових програм, спрямованих на психологічну

підготовку управлінських, педагогічних і методичних кадрів до розвитку організаційної культури навчальних закладів.

Адресовано директорам, заступникам директорів, практичним психологам, соціальним педагогам закладів та установ освіти, методистам методичних кабінетів, які відповідають за діяльність психологічної служби, завідуючим центрами практичної психології та соціальної роботи, а також усім, хто цікавиться сучасним станом розроблення питання організаційної культури.

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

Аврамічева Світлана Володимирівна

**Дошкільний навчальний заклад № 9 «Сонечко»
м. Переяслава-Хмельницького**

Вундеркінд із пелюшок (упровадження технологій раннього навчання Глена Домана в дошкільному навчальному закладі): методична розробка

Проаналізовано концептуальні засади, зміст, переваги й недоліки технології раннього навчання Глена Домана. Представлено систему роботи із впровадження технології навчання дітей читання, математики. Подано практичні матеріали: конспекти інтегрованих занять, сценарії свят і розваг, мовні ігри та вправи.

Адресовано педагогам дошкільних навчальних закладів, батькам.

Авторський колектив педагогів дошкільних навчальних закладів Васильківського району

Правове виховання дошкільнят як обов'язкова форма розвитку особистості: матеріали з досвіду роботи

Розкрито систему роботи із правового виховання дітей дошкільного віку, спрямовану на формування в дітей початкових уявлень про права і свободи. Практичний матеріал вміщує планування роботи із правового виховання, конспекти інтегрованих занять, сценарії свят, розваг, дидактичні ігри, добірку літературних творів, казок, прислів'їв та приказок,

наочні посібники, матеріали для роботи з батьками (консультації, лекції, анкети, пам'ятки тощо).

Матеріали адресовано педагогам дошкільних навчальних закладів, батькам.

Авторський колектив педагогів Іванківського дошкільного навчального закладу (ясла-садок) № 1 «Сонечко» комбінованого типу

Упор.: Д. Євенок, С. В. Бабич, Т. І. Прищепя

Я маю право...: навчально-методичний посібник

Узагальнено досвід роботи дошкільного навчального закладу із правового виховання дітей дошкільного віку. Представлено конспекти занять, сценарії свят і розваг, рекомендації щодо проведення семінарів-практикумів із педагогами, розробки для правового всеобучу для педагогів та батьків (вікторина, круглий стіл, консультації).

Адресовано педагогам дошкільних навчальних закладів, батькам.

Авторський колектив інструкторів із фізичної культури дошкільних навчальних закладів відділу освіти виконавчого комітету Славутицької міської ради «Калинка», «Центр розвитку дитини», «Марите», «Джерельце», «Крунк», «Теремок»

Сценарії спортивних свят для дошкільників: збірник / за ред. Т. М. Пінчук. – Славутич, 2013. – 180 с.

Представлено розробки сценаріїв спортивних свят як основи системи фізкультурно-оздоровчої роботи навчального закладу, спрямованої на забезпечення успішного фізичного розвитку дошкільнят. Різноманітною є тематика й сюжети спортивних свят: сезонних, народних, валеологічних, фестивалів, подорожей, сюжетно-ігрових тощо. Цікаво представлено сценарії родинних свят і свят у плавальному басейні.

Збірник стане в нагоді інструкторам із фізкультури, педагогам дошкільних навчальних закладів, батькам.

Алексєєва Т. О. Я – дитина, але я маю права: система роботи із правової освіти в ЦРД «Веселка». – Іванків: ЦРД «Веселка», 2013. – 203 с.

Представлено систему роботи із правового виховання дітей дошкільного віку в Іванківському ЦРД «Веселка: розробки освітньої діяльності; добірку дидактичних ігор, авторських казок та літературних творів; сценарії фізкультурно-музичних розваг; матеріали для роботи з батьками (консультації, бесіди, лекції); форми роботи із педагогами дошкільного навчального закладу (консультації, ділові ігри, семінари-практикуми).

Матеріали адресовано педагогам дошкільних навчальних закладів, батькам.

Вайнер Олена Вікторівна, Болотова Оксана Миколаївна, Головата Ірина Андріївна

Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу № 8 «Золотий півник» Білоцерківської міської ради

Система роботи з морально-етичного виховання дітей старшого дошкільного віку: методичні рекомендації для вихователів дошкільних навчальних закладів

Подано орієнтовний перспективний і календарно-тематичний план морально-етичного виховання дітей старшого дошкільного віку за інтегрованими блоками; розробки конспектів занять і ранкових зустрічей із використанням творів В.О.Сухомлинського; дидактичні ігри, мультимедійні презентації, фотоматеріали тощо.

Матеріали адресовано педагогам дошкільних навчальних закладів, батькам.

Вайнер Олена Вікторівна, Болотова Оксана Миколаївна, Васильєва Надія Олександрівна, Головата Ірина Андріївна, Коваленко Ольга Олександрівна, Царенко Вікторія Миколаївна

Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу № 8 «Золотий півник» Білоцерківської міської ради

Методичні рекомендації для вихователів дошкільних навчальних закладів із проблеми «Управління

мультимедійних технологій у навчально-виховний процес дошкільного навчального закладу»

Представлено методичні рекомендації для вихователів дошкільних навчальних закладів щодо створення та використання мультимедійних проектів і презентацій у навчально-виховній роботі з дітьми дошкільного віку. У додатках уміщено презентації за тематичними проектами: «Космос», «Пори року», «Транспорт», «Комахи»; розробки конспектів занять і ранкових зустрічей із застосуванням ІКТ; добірку розвивальних і дидактичних ігор та вправ; пам'ятку для педагогів «Створюємо мультимедійну презентацію «Крок за кроком»; матеріали для роботи з батьками тощо.

Матеріали адресовано педагогам дошкільних навчальних закладів, батькам.

Вашека Ольга Василівна

Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу № 6 «Радість» Ірпінської міської ради

Робота вихователя дошкільного навчального закладу з основ безпеки життєдіяльності: методична розробка

Розкрито теоретичні та методичні засади основних напрямів роботи з дітьми, педагогами і батьками із формування основ безпеки життєдіяльності. У додатках представлено орієнтовний перспективний план роботи щодо навчання дітей правил поведінки в різних життєвих ситуаціях, систему занять із дітьми, авторські дидактичні ігри, добірку творів художньої літератури; матеріали для роботи із батьками: анкети, тексти консультацій, поради, правила, розробки батьківських зборів із теми «Безпека дітей дошкільного віку» тощо.

Для педагогів дошкільних навчальних закладів, батьків.

Головій Людмила Миколаївна

Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу «Червоні вітрила» Броварської міської ради

Навчання читання дітей старшого дошкільного віку за допомогою дидактичних ігор: методична розробка

Представлено систему роботи із використання дидактичних ігор у процесі навчання дітей старшого дошкільного віку читання. Запропоновано практичні матеріали: перспективне планування занять із навчання дітей елементам грамоти, конспекти занять, добірку дидактичних ігор, матеріали для роботи з батьками.

Матеріали адресовано педагогам дошкільних навчальних закладів, батькам.

Дворнік Тетяна Анатоліївна

Науково-методичний центр відділу освіти Васильківської міської ради

Організація та зміст методичної роботи із правового виховання в дошкільному навчальному закладі: методична розробка

Обґрунтовано особливості організації та змісту методичної роботи із правового виховання дітей дошкільного віку. Уміщено практичні матеріали: систему роботи із правового виховання, у якій визначено зміст роботи з дітьми, педагогами та батьками; плани проведення тематичних тижнів «Знай свої права, дитино!», «Свої права ти добре знай, їх шануй та захищай»; матеріали для роботи з педагогами й батьками (консультації, ділові, рольові та логічні ігри, анкети, семінар-практикум).

Матеріали призначено педагогам дошкільних навчальних закладів, батькам.

Дем'яненко Валентина Михайлівна

Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу № 1 «Лісова пісня» Ірпінської міської ради

Створення сприятливих умов для організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми дошкільного віку: методична розробка

Розкрито необхідність створення сприятливих умов для організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми дошкільного віку. Представлено практичні матеріали: орієнтовне планування з основ знань дітей про здоров'я; комплекси оздоровчо-профілактичних вправ; конспекти

спортивно-оздоровчих прогулянок і занять; сценарії спортивних свят та розваг; зразки літературних творів для дітей; матеріали для роботи з батьками (консультації, анкети, тести, інформацію для батьківських зборів).

Матеріали стануть у нагоді педагогам дошкільних навчальних закладів, батькам.

Дука Валентина Никифорівна
Іванківський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок)
№ 5 «Іванко» комбінованого типу
Театралізована діяльність у розвитку особистості
дошкільника: методична розробка

Представлено різноманітний практичний матеріал: річний план роботи, конспекти занять драматичного гуртка «Джерельце»; зразки конспектів занять для різних вікових груп із застосуванням театралізованих ігор; добірку ігор та вправ для розвитку творчих здібностей дітей; тексти консультації для вихователів і батьків; сценарії театральних дійств та родинного свята «Зустріч із казковими персонажами» тощо.

Матеріали адресовано педагогам дошкільних навчальних закладів, батькам.

Дульська Галина Петрівна, Романюк Оксана Валеріївна
Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого
типу № 28 «Горобинька» Білоцерківської міської ради
Грасмо в шашки: навчальна програма гуртка для дітей
старшого дошкільного віку

Програму розроблено відповідно до індивідуальних інтересів і потреб дітей, запитів і побажань батьків та з урахуванням вимог Базового компонента дошкільної освіти й розширює його варіативну складову. У програмі представлено пояснювальну записку, методичні рекомендації, зміст роботи з дітьми, очікувані результати та додатки (конспекти занять, дидактичні ігри, матеріал для роботи з батьками). Ігри в шашки сприяють цілеспрямованому інтелектуальному розвитку дітей, розвивають у них цілеспрямованість, самостійність, гнучкість і логічність мислення.

Програму адресовано педагогам дошкільних навчальних закладів, керівникам гуртків, батькам.

Духновська Ольга Іванівна, Пащенко Людмила Юріївна
Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу № 30 «Росиночка» Білоцерківської міської ради
Мудрі шахи: парціальна програма гуртка для дітей старшого дошкільного віку

Програму розроблено відповідно до варіативної складової Базового компонента дошкільної освіти та чинних вимог щодо оформлення навчальних програм. Представлено перспективно-тематичний і календарно-тематичний плани роботи гуртка, які структуровані за розділами й темами. До кожного заняття визначено програмовий зміст, методи і прийоми навчання. Розроблено моніторинг виявлення рівня шахово-ігрової компетенції дітей. Заслужують на увагу методичні рекомендації, поради, консультації щодо навчання дітей шаховій грі, практичний матеріал для організації роботи з дітьми: ігри, естафети, загадки, вікторини тощо.

Адресовано педагогам дошкільних навчальних закладів, батькам.

Жабська Катерина Миколаївна
Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу № 2 «Берегиня» Білоцерківської міської ради
Використання дихальної гімнастики в організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми дошкільного віку: методична розробка

Представлено методику використання дихальної гімнастики у процесі фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми дошкільного віку. Запропоновано практичні матеріали: перспективне планування фізкультурно-оздоровчих заходів із використанням дихальної гімнастики; комплекси дихально-оздоровчих вправ під час ранкової гімнастики; комплекси дихальних вправ за методикою К. П. Бутейка, О. М. Стрельникової; методичні рекомендації щодо проведення діафрагмового, очищувального

та ритмічного дихання; матеріали для роботи з батьками (консультації, інформація до батьківських зборів).

Для педагогів дошкільних навчальних закладів, батьків.

Левадська Наталія Леонідівна

Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу «Ялинка» імені В. О. Сухомлинського Броварської міської ради

Використання літературних творів В. О. Сухомлинського на заняттях з математики як засобу розвитку логічного мислення дітей старшого дошкільного віку: методична розробка

Представлено систему роботи із використання літературних творів В. О. Сухомлинського у процесі формування математичної компетенції дітей дошкільного віку. Уміщено практичні матеріали: добірку оповідань і казок В. О. Сухомлинського, які використовуються у процесі логіко-математичного розвитку дітей; орієнтовний аналіз творів В. О. Сухомлинського до тем «Число, цифра, лічба», «Орієнтування у просторі», «Орієнтування в часі», «Величина»; конспекти навчальних занять.

Матеріали адресовано педагогам дошкільних навчальних закладів.

Михайлинина Оксана Миколаївна

Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 5 «Джерельце» відділу освіти виконавчого комітету

Славутицької міської ради

Старший дошкільник у світі музеїв: методична розробка

Представлено систему роботи народознавчого характеру, спрямовану на ознайомлення з міні-музеями та предметами вжитково-прикладного мистецтва. Зміст роботи сприяє формуванню у дітей дошкільного віку уявлень про історично-культурну, географічну, природно-екологічну своєрідність свого регіону, розвиток на цій основі уявлень про культуру рідного краю, патріотичних почуттів. Практичні матеріали вміщують конспекти інтегрованих занять у міні-музеях української ляльки,

музичної іграшки, глиняного та дерев'яного посуду, писанки, українського віночка, дерев'яної іграшки, оберегів.

Матеріали розробки слугуватимуть педагогам дошкільних навчальних закладів, батькам.

Надточей Вікторія Олексіївна

**Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 6 «Крунк»
комбінованого типу відділу освіти виконавчого комітету
Славутицької міської ради**

**Конспекти занять із розвитку мовлення з елементами
грамоти для дітей старшого дошкільного віку: методична
розробка**

Представлено систему занять із використанням елементів грамоти для мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку, розроблених відповідно до програми «Впевнений старт». Конспекти мають уніфіковані структурні елементи: тему, мету, підготовчу роботу, матеріали і перебіг. До кожного заняття розроблено мультимедійні презентації, подано теоретичне обґрунтування, технологію впровадження.

Для педагогів дошкільних навчальних закладів, батьків.

Надточей Вікторія Олексіївна

**Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 6 «Крунк»
комбінованого типу відділу освіти виконавчого комітету
Славутицької міської ради**

**Виготовлення дидактичних посібників, ігор та іграшок для
дітей дошкільного віку власноруч: матеріали міського
майстер-класу для педагогів дошкільних закладів**

Представлено узагальнені матеріали роботи міського майстер-класу із виготовлення дидактичних посібників та іграшок власноруч. Подано мультимедійні презентації та практичні матеріали щодо роботи в техніці Tunnel book та пошиття квітів із тканини й атласної стрічки. Запропоновано положення про роботу майстер-класів, плани роботи засідань, розроблений покроковий алгоритм виготовлення виробів.

Матеріали призначено педагогам дошкільних навчальних закладів, батькам.

Паюк Ольга Степанівна

Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу № 28 «Горобинька» Білоцерківської міської ради
Розвиток пізнавальної активності дітей із порушенням зору: методична розробка

Представлено систему роботи з розвитку пізнавальної активності дітей із порушеннями зору. Серед матеріалів – збірка корекційно-розвивальних ігор для дітей; конспекти занять; методичні рекомендації з використання вправ для розвитку та зміцнення м'язів ока, проведення ігор дотиково-чуттєвого сприймання; матеріали для роботи з педагогами й батьками (консультації, інформація до батьківських зборів).

Для педагогів дошкільних навчальних закладів, батьків.

Полонська Тетяна Олександрівна

Методичний кабінет відділу освіти і науки Таращанської районної державної адміністрації

Шахи: адаптована програма для дітей старшого дошкільного віку

Програма розроблена відповідно до варіативної складової Базового компонента дошкільної освіти «Шахи» і має на меті сформувати у дітей старшого дошкільного віку шахово-ігрову компетенцію. Зміст навчального матеріалу подано в річному перспективно-тематичному та календарно-тематичному планах роботи, які структуровані за розділами й темами. До кожного заняття визначено програмовий зміст, методи і прийоми навчання. У програмі передбачено очікувані результати та критерії оцінювання рівня шахово-ігрової компетенції у дітей. У додатках заслуговують на увагу розробки конспектів занять, методичні рекомендації, поради, консультації для педагогів, батьків щодо навчання дітей шаховій грі, практичний матеріал для роботи з дітьми та батьками.

Матеріал адресовано педагогам дошкільних навчальних закладів, батькам.

Приліпко Неля Анатоліївна

**Миронівський центр розвитку дитини «Зернятко»
Миронівської міської ради**

Використання опорних схем, розвивально-коректувальних таблиць для розвитку мовлення, мислення й пам'яті дітей: методична розробка

Представлено технологію застосування схемографії різних видів, розвивально-коректувальних таблиць і малюнків з метою активізації, корекції й розвитку сенсорно-перцептивних, психомоторних та креативних здібностей дітей як основи розвитку мовлення, мислення та пам'яті.

Подано заняття, дидактичні ігри та вправи з піктограмами, друдлами, схемами, під час яких діти навчаються досліджувати властивості предметів, змінювати їх, створювати нові, вирішувати казкові завдання та життєві ситуації тощо.

Адресовано педагогам дошкільних навчальних закладів, батькам.

Пташніченко Оксана Анатоліївна

Тарганський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа І-ІІ ступенів – дитячий садок» Володарської районної державної адміністрації

Формування природничо-екологічної компетентності дошкільнят: методична розробка

Представлено матеріали із формування екологічної культури дітей дошкільного віку різними засобами. Детально розкрито технологію створення екологічної стежини в дошкільному навчальному закладі, методи і форми роботи з дітьми з екологічного виховання, роль батьків у формуванні природничо-екологічної компетенції дітей. Уміщено такі практичні матеріали: презентацію екологічної стежини «Зелений дивосвіт», літературну скарбничку, конспекти занять, правила поведінки дітей у природі, педагогічний практикум для батьків тощо.

Матеріали призначено педагогам дошкільних навчальних закладів.

Романенко Наталія Володимирівна

**Дошкільний навчальний заклад № 8 «Золотий ключик»
м. Переяслава-Хмельницького**

Система роботи із ознайомлення дошкільників з різним краєм: методична розробка

У досвіді представлено систему роботи із формування національної свідомості дітей дошкільного віку з використанням краєзнавчого матеріалу на основі адаптованої програми «Ріднокрай», у змісті якої передбачено формування у вихованців уявлень про доступні явища громадського життя рідного міста, розвиток на основі цих уявлень патріотичних почуттів.

У додатках уміщено розроблені проекти відповідно до запропонованої програми, матеріали для роботи з педагогами й батьками.

Матеріал адресовано педагогам дошкільних навчальних закладів, батькам.

Семизорова Валентина Володимирівна

**Науково-методичний центр управління освіти і науки
Білоцерківської міської ради**

Болотова Оксана Миколаївна

**Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого
типу № 8 «Золотий півнік» Білоцерківської міської ради**

**Комп'ютерна грамота для малят: парціальна програма
гуртка для дітей старшого дошкільного віку**

Програму укладено відповідно до освітньої лінії «Комп'ютерна грамота» варіативної складової Базового компонента дошкільної освіти і має на меті формування інформативної компетенції вихованців ДНЗ. До програми додано перспективний і навчально-тематичний плани роботи гуртка, конспекти занять із дітьми, дидактичні ігри та вправи, а також матеріали для роботи з педагогами й батьками.

Адресовано педагогам дошкільних навчальних закладів, керівникам гуртків відповідного змісту, батькам.

Семизорова Валентина Володимирівна

**Науково-методичний центр управління освіти і науки
Білоцерківської міської ради**

**Атаманенко Людмила Василівна, Науменко Тамара
Василівна, Волкова Галина Григорівна**

**Дошкільний навчальний заклад (центр розвитку дитини)
№ 18 «Ясочка» Білоцерківської міської ради Білоцерківської
міської ради**

**Становлення ціннісних орієнтацій старшого дошкільника в
сучасному соціокультурному середовищі за спадщиною
В. О. Сухомлинського: методичні матеріали**

Представлено систему роботи з дітьми-логопатами над змістом оповідань В.Сухомлинського соціально-морального спрямування за тематичними блоками, схеми для переказування літературних творів, авторські дидактичні ігри та ігри-лабіринти за змістом творів, систему символів для ознайомлення дітей дошкільного віку з обов'язками, конспекти занять тощо.

Матеріали стануть у нагоді педагогам дошкільних навчальних закладів, батькам.

Сікан Людмила Леонідівна

**Володарський дошкільний навчальний заклад «Пізнайко»
комбінованого типу Володарської районної державної
адміністрації**

**Спільна робота дошкільного навчального закладу й сім'ї
щодо формування природничо-екологічної компетенції дітей
дошкільного віку: методична розробка**

Представлено систему роботи з батьками щодо формування природничо-екологічної компетенції у дітей старшого дошкільного віку: перспективне планування навчально-пізнавальної діяльності з екологічного виховання й розробки конспектів занять; перспективний план спільної роботи дошкільного закладу й сім'ї з екологічного виховання; тематику екологічних екскурсій; конспекти інтегрованих занять; сценарії розваг і театралізованих вистав; добірку віршів, загадок природничо-екологічного змісту; дидактичні, мовно-ритмічні та

розвивальні ігри; комплекси психогімнастики; план-схему екологічної стежини; матеріали для організації пошуково-дослідницької діяльності дітей у навчальному закладі та вдома; матеріали для консультацій для педагогів і батьків тощо.

Для педагогів дошкільних навчальних закладів, батьків.

Терещенко Ірина Анатоліївна

Міський методичний центр відділу освіти виконавчого комітету Славутиської міської ради

Дошкільне містечко: щорічний спеціалізований журнал. – 2012. – № 1

Презентовано цікаву інформацію про дошкільні навчальні заклади міста, педагогів, дітей та їхніх батьків у таких рубриках: «Візитна картка», «Палітра майстерності», «Прогулянки Славутичем», «Віші про все на світі», «Батьківська вітальня», «Вернісаж», «У скарбничку педагога».

Адресовано спеціалістам із дошкільної освіти, методистам міських і районних методичних кабінетів, центрів, педагогам дошкільних навчальних закладів і батькам.

ПОЧАТКОВА ОСВІТА

Авторський колектив – вчителі початкових класів Славутиських загальноосвітніх навчальних закладів Славутиської міської ради: Корень Людмила Олексіївна (керівник авт. кол.), Зуб Олена Володимирівна, Ігнатенко Оксана Степанівна, Кибенок Ніна Василівна, Кондратенко Інна Леонідівна, Коробчук Галина Олексіївна, Лойченко Ольга Валеріївна, Мех Галина Володимирівна, Мишко Олена Миколаївна, Нестеренко Валентина Михайлівна, Овсієнко Людмила Петрівна, Пархоменко Людмила Петрівна, Сіраш Світлана Володимирівна, Сміян Наталія Іванівна

Мій кращий конспект: збірник конспектів уроків учителів початкових класів

Запропоновано чітко структуровані методичні розробки

уроків з українського читання, української мови, природознавства, математики із мультимедійним супроводом.

Рекомендовано вчителям початкових класів.

Артеменко Лариса Василівна

**Шарківський навчально-виховний комплекс
«Загальноосвітня школа I-II ступенів – дитячий садок»
Рокитнянської районної державної адміністрації
Упровадження ігрових технологій під час вивчення
образотворчого мистецтва в початкових класів: методична
розробка**

Розроблено методичні рекомендації щодо навчання учнів образотворчого мистецтва засобами ігрових технологій.

Запропоновано систему завдань, які сприяють формуванню й розвитку в учнів комплексу ключових, міжпредметних, предметних компетентностей у процесі оволодіння узагальненими способами художньої діяльності на основі здобуття власного естетичного досвіду.

Представлено авторські методичні розробки навчальних занять із застосуванням різних технік роботи фарбами.

Для вчителів початкових класів, керівників гуртків образотворчого мистецтва.

Боговик Оксана Петрівна

**Сквирська загальноосвітня школа I-III ступенів № 1
ім. М.Ольшевського Сквирської районної ради
Формування здоров'язберігаючої компетентності молодших
школярів засобами інноваційних освітніх технологій:
методична розробка**

Автором запропоновано зразок комфортного навчання молодших школярів за проектом «ПіснеЗнайка» у поєднанні із проектною технологією.

Конспекти навчальних занять розроблено з урахуванням вікових особливостей молодших школярів.

Адресовано вчителям початкових класів.

Бондар І. А., Дзюба О. М., Івасина В. О., Павленко О. Д., Панченко В. В., Підлужна Н. М., Проколій І. В., Шарпата І. В.

Васильківські загальноосвітні школи І-ІІІ ступенів № 1, 2, 7, 9 Васильківської міської ради

Уроки математики в 1 класі (за підручником «Математика. 1 клас», Рівкінд Ф. М. Оляницька Л. В.): методичний посібник. – Васильків, 2013. – 148 с.

Запропоновано системний підхід до формування математичної компетентності та пізнавальної активності першокласників.

Розроблено систему навчальних занять за підручником «Математика. 1 клас», авторів Рівкінд Ф. М., Оляницької Л. В.

Адресовано вчителям початкових класів.

Вишняк Г. С., Маліновська Т. М., Федоренко О. В., Шевчук В. Є.

Шпильківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів Києво-Святошинської районної державної адміністрації

Тиждень природознавства та екології в початковій школі: методичний посібник

Методичні матеріали розроблено з метою формування екологічної культури молодших школярів та залучення учнів до природоохоронної діяльності «Тиждень природознавства та екології в початковій школі».

Відображено досвід упровадження інтерактивних та ІКТ-технологій, застосування діяльнісних методів навчання й виховання, нестандартних підходів до проведення бесід, свят та проектної діяльності.

Видання призначене для вчителів початкових класів, вихователів груп продовженого дня, студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

Волкотруб Ірина Іванівна

Вишгородська районна гімназія «Інтелект»

Сторінками Червоної книги Київщини: збірник

У методичному збірнику вміщено пізнавальний матеріал з історії створення Червоної книги України, цікаві факти енциклопедичного змісту про рідкісні та зникаючі види рослин і тварин Київщини.

Мета збірника – формування екологічної культури молодших школярів, виховання дбайливого ставлення до природи, її збереження.

Адресовано вихователям груп продовженого дня, учителям початкових класів, студентам вищих педагогічних навчальних закладів.

Гапич Лариса Михайлівна

**Кашперівська загальноосвітня середня школа І-ІІІ ступенів
Тетіївської районної ради**

**Робочий зошит до уроків навчання грамоти. 1 клас:
навчальний посібник. – Тетіїв, 2013. – 70 с.**

Уміщено систему завдань із навчання грамоти першокласників. Зошит призначено для проведення самостійної роботи на уроках, розвитку творчих здібностей школярів, вироблення читацьких навичок, а також як додатковий посібник для реалізації диференційованого підходу до процесу навчання.

Посібник стане в нагоді вчителям початкових класів, вихователям груп продовженого дня, батькам, учням.

Глембоцька Ольга Вікторівна

**Богуславська спеціалізована школа № 1 – загальноосвітній
навчальний заклад І-ІІІ ступенів з поглибленим вивченням
окремих предметів Богуславської районної ради**

**Мультимедійні додатки до уроків української мови
(навчання грамоти). Букварний період. 1 клас: методичні
матеріали**

Запропоновано мультимедійні додатки до навчальних занять з української мови за підручником «Буквар» (автори Захарійчук М. Д., Науменко В. О.). Розроблено мовленнєві ігри, логічні завдання, аналітико-синтетичні вправи, які сприяють формуванню в першокласників початкової навички читання, збагаченню словникового запасу, створенню на занятті

емоційного настрою, спонукають дітей до побудови висловлень.

Адресовано вчителям початкових класів, студентам вищих педагогічних навчальних закладів, батькам.

Гончаренко С. В., Кондратовець О. А., Струк І. Я., Татарчук Г. М.

**Васильківські загальноосвітні школи І-ІІІ ступенів № 6, 8
Васильківської міської ради**

**Васильківський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня
школа І-ІІІ ступенів – дошкільний навчальний заклад» № 4
Васильківської міської ради**

**Уроки математики в 1 класі (за підручником «Математика.
1 клас», авт. Богданович М. В., Лищенко Г. П.): методичний
посібник. – Васильків, 2013. – 92 с.**

Запропоновано системний підхід до формування математичної компетентності та пізнавальної активності першокласників.

Розроблено систему навчальних занять за підручником «Математика. 1 клас» авторів Богданович М. В., Лищенко Г. П.

Посібник призначений для вчителів початкових класів.

Давиденко Людмила Василівна

**Клавдіївська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів
Бородянського району**

Ранкова зустріч: методичний збірник

Запропоновано методичні рекомендації до організації та проведення ранкових зустрічей за програмою «Крок за кроком».

Розроблено сценарії ранкових зустрічей морально-етичного спрямування.

Адресовано вчителям початкових класів.

Дзисюк Людмила Олексіївна

**Ставищенський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня
школа І-ІІІ ступенів – педагогічний ліцей» № 1 Ставищенської**

районної ради

Цікаве природознавство: навчально-методичний посібник

Зміст посібника складають творчі й пізнавальні завдання, задачі для розвитку креативного мислення, цікаві природничі факти, кросворди, ребуси, загадки, дидактичні ігри.

Використання посібника в навчально-виховному процесі початкової школи допоможе вчителю у цікавій формі провести урок природознавства, підвищить інтерес дітей до навчального матеріалу, розширить їхні знання, сприятиме розвитку кмітливості та спостережливості.

Посібник адресовано вчителям початкових класів, вихователям ГПД.

Зданевич Наталія Олександрівна

Рокитнянська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 1 Рокитнянської районної державної адміністрації

Диференційовані завдання з української мови для 2 класу: збірник. – Рокитне, 2014. – 124 с.

Уміщено диференційовані завдання з української мови, спрямовані на підтримку інтересу до навчання, стимулювання розвитку мовленнєвої діяльності, збагачення пізнавального досвіду.

Матеріали можуть бути використані для організації самостійної роботи учнів та реалізації диференційованого підходу до навчання.

Рекомендовано вчителям початкових класів.

Карпенко Оксана Олегівна

Розкішнянська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів Ставищенської районної ради

Формування екологічної компетентності молодшого школяра: методична розробка

Запропоновано матеріали щодо формування в учнів дбайливого ставлення до природного довкілля, усвідомлення себе як невід'ємної частини природи.

Представлено екологічні проекти «Збережемо ялинку», «Подаруємо школі свої квіти», екологічний практикум для

батьків, систему авторських навчальних занять із природознавства для 1 класу, виховний захід «Подорож до лісу на гостини».

Адресовано вчителям початкових класів, вихователям груп продовженого дня, студентам вищих педагогічних навчальних закладів.

Клокун Людмила Миколаївна

**Бучанська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 4
Бучанської міської ради**

**Формування мовленнєвої діяльності учнів 1-4 класів:
методичний посібник. – Буча, 2014. – 62 с.**

Запропоновано матеріали щодо розвитку мовленнєвої діяльності учнів початкових класів. Представлено зразки вправ і завдань з метою розвитку правильного дихання. Важливе місце у виданні відведено вправам з лексики, діалогічного мовлення, для формування творчої особистості молодшого школяра.

Методичний посібник стане в нагоді вчителям початкових класів, вихователям груп продовженого дня.

Кошанська Лариса Олександрівна

**Яготинський навчально-виховний комплекс «Спеціалізована
школа – загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 3»
Яготинської районної ради**

**Розвивайко: навчально-методичний посібник. – Яготин,
2014. – 68 с.**

Запропоновано системний підхід до формування пізнавальної активності молодших школярів, які навчаються за системою розвивального навчання Д. Б. Ельконіна – В. В. Давидова.

Уміщено дидактичні матеріали до першої частини підручника «Математика. 3 клас» (автор Г.М. Захарова): вправи, задачі, завдання, що сприяють розвитку логічного мислення, уваги, уяви, активізації пізнавального інтересу третьокласників до вивчення математики.

Адресовано вчителям початкових класів, вихователям груп продовженого дня, учням 3-го класу.

Крикун Ліна Дмитрівна

Феневицьке навчально-виховне об'єднання «Загально-освітня школа І-ІІІ ступенів – дитячий садок» Іванківського району

Вивчаємо склад числа: методичний збірник. – Іванків, 2013. – 57 с.

Уміщено дидактичний матеріал, який сприяє активізації пізнавальної діяльності першокласників та ілюструє склад чисел першого десятка.

Розроблено дидактичні ігри «Веселі сімейки», «Чарівний потяг», «Грибники», «Хто кращий рибалка» та інші. Запропоновано авторські вірші до вивчення складу кожного числа.

Для вчителів початкових класів.

Кулібаба Тетяна Антонівна

Ставищенський районний Центр дитячої та юнацької творчості Ставищенської районної ради

Формування творчої особистості на заняттях гуртка «Фантазія і природа»: навчально-методичний посібник. – Ставище, 2013. – 166 с.

Описано систему роботи на заняттях гуртка із формування дитини як творчої особистості. Представлено авторську програму гурткової роботи «Фантазія і природа», розробки занять, що вміщують бесіди, вірші, загадки, художні розминки. Надано поради щодо організації еколого-натуралістичної роботи вихованців

Адресовано заступникам директорів загальноосвітніх навчальних закладів з виховної роботи, педагогам-організаторам, класним керівникам, керівникам гуртків екологічного напрямку загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів.

Кульбачна Н. А., Ткаченко Л. В., Гаврилюк Т.А.

Ржищівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів імені Героя Радянського Союзу Олега Кошового Ржищівської

міської ради

Із літа в осінь: завдання до курсу «Навколишній світ» за Всеукраїнською комплексною програмою розвитку дітей «Росток». 3 клас: електронний засіб навчального призначення

Розроблено завдання для використання під час проведення занять із курсу «Навколишній світ» із використанням нетбуків за науково-педагогічним проектом «Росток». Завдання призначено для використання на уроках закріплення й узагальнення вивченого матеріалу, підсумкових уроках.

Рекомендовано вчителям початкових класів, вихователям груп продовженого дня, батькам, учням.

Куракса Оксана Миколаївна

Бориспільський навчально-виховний комплекс «Гімназія «Перспектива» – загальноосвітня школа І ступеня» Бориспільської міської ради

Застосування інтерактивних методів навчання у процесі формування критичного мислення молодших школярів: методична розробка

Обґрунтовано застосування інтерактивних методів навчання у процесі формування критичного мислення молодших школярів. Запропоновано методичні рекомендації щодо формування гармонійно розвиненої особистості, здатної нестандартно мислити, шукати раціональні варіанти розв'язання проблемних запитань, аргументувати свої рішення і дії.

Розроблено систему навчальних занять з української мови, українського читання, математики. Запропоновано систему дидактичних завдань із розвитку критичного мислення, сценарії для проведення позакласних заходів.

Адресовано вчителям початкових класів, вихователям груп продовженого дня, студентам вищих педагогічних навчальних закладів.

Левченко Світлана Іванівна

Переяслав-Хмельницька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 1 Переяслав-Хмельницької міської ради

Природознавство. 1 клас: мультимедійний супровід до уроків

Обґрунтовано запровадження цілісної системи природничої освіти, важливість формування в учнів молодшого шкільного віку природознавчої компетентності.

Розроблено мультимедійний супровід до навчальних занять відповідно до розділів програми.

Адресовано вчителям початкових класів, вихователям груп продовженого дня, студентам вищих педагогічних навчальних закладів, учням початкових класів.

Лисенко Олена Дмитрівна

Броварська гімназія ім. С. І. Олійника Броварської міської ради

Технологія й методика використання та створення електронного контенту для викладання курсу «Українська мова» в початкових класах: методична розробка

Презентовано технологію створення комп'ютерно-орієнтованого навчального середовища в початкових класах, що сприяє позитивному ставленню школярів до навчання.

Представлено методичні рекомендації щодо використання мультимедійного комплексу у процесі вивчення української мови у школі I ступеня (авторські мультимедійні проекти, електронні навчальні засоби).

Для вчителів початкових класів.

Матійко Валентина Вікторівна

Богуславська спеціалізована школа № 1 – загальноосвітній навчальний заклад I-III ступенів з поглибленим вивченням окремих предметів Богуславської районної ради

Граючись навчаємось: мультимедійні тренажери з математики для учнів 2 класу (електронний посібник)

Розроблено мультимедійні тренажери до розділу «Табличне множення і ділення», запропоновано методичний коментар до їх використання.

Завдання сприяють розвитку позитивної мотивації до навчання, формуванню обчислювальної навички, заощадженню

навчального часу на відпрацювання обчислювальних умінь другокласників.

Посібник призначений для вчителів початкових класів, учнів початкових класів, студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

Мина Ірина Анатоліївна

Переяслав-Хмельницька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 7 Переяслав-Хмельницької міської ради

Інтеграція навчання в початковій школі як засіб формування ключових компетентностей учнів: методична розробка

Запропоновано системний підхід до інтеграції навчально-виховного процесу в школі І ступеня, висвітлено дидактичні аспекти цього процесу. Представлено основні прийоми роботи для реалізації інтегрованого підходу на уроці, вимоги до проведення інтегрованого уроку. Також презентовано систему навчальних занять із навчання грамоти в 1 класі та дидактичні матеріали.

Для вчителів початкових класів, вихователів груп продовженого дня.

Михашук Маргарита Вікторівна

Вишнівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 1 Києво-Святошинської районної державної адміністрації

Сходинки до інформатики. Курс за вибором. 3 клас: методичний посібник. – Вишневе, 2013. – 84 с.

У посібнику запропоновано розробки уроків інформатики для 3 класу, які допоможуть учителю початкових класів ефективно організувати роботу на уроці, сформувати в молодших школярів навички роботи з комп'ютером.

Посібник адресовано вчителям початкових класів.

Михашук Маргарита Вікторівна

Вишнівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 1 Києво-Святошинської районної державної адміністрації

Сходинки до інформатики. Курс за вибором. 4 клас: методичний посібник. – Вишневе, 2013. – 90 с.

У методичному посібнику вміщено розробки 34 уроків з інформатики для 4 класу. Кожен урок має чітку структуру, наповнений навчальним матеріалом та методичними коментарями. Дібрані матеріали до уроків сприяють розвитку творчих здібностей, просторової уяви, пам'яті, мислення школярів.

Видання адресовано вчителям початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів.

Новікова Ірина Віталіївна

Бориспільська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 6 Бориспільської міської ради

Розвиток логічного мислення молодших школярів: методична розробка

Запропоновано методичні рекомендації щодо організації та використання розвивальних логічних вправ та ігор на навчальних заняттях у школі І ступеня.

Розроблено сценарії авторських уроків із математики, природознавства, мови, читання, предмета «Сходинки до інформатики».

Адресовано вчителям початкових класів.

Онищенко Галина Іванівна

Розаліївське навчально-виховне об'єднання «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – дитячий садок» Білоцерківського району

Логіка. Розробки уроків. 3 клас: збірник. – Розаліївка, 2013. – 94 с.

Запропоновано системний підхід до формування логічної складової математичної компетентності молодших школярів.

Розроблено навчальні заняття з логіки для третьокласників.

Матеріали збірника стануть у нагоді вчителям початкових класів, студентам вищих педагогічних навчальних закладів.

Павленко Алла Петрівна

**Узинська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 2
Білоцерківського району**

**Робота над словами, правопис яких необхідно запам'ятати у
2 класі (у 2-х частинах): електронний посібник**

Електронний посібник створено для організації систематичної роботи вчителя з навчання правопису в 2 класі.

Посібник складається з двох частин: ознайомлення з новими словами та система завдань для закріплення в пам'яті їх графічних образів (перша частина), закріплення вивченого: лексична, творча робота зі словами, вправи для мовленнєвої діяльності (друга частина).

Адресовано вчителям початкових класів, вихователям груп продовженого дня.

Плівачук К. В., Цимбалюк В. І. Калинонька: навч. посібник для домашнього читання. 1 клас / за наук. ред. акад. П. П. Кононенка. – Біла Церква: КОШОПК, 2014.

Плівачук К. В., Цимбалюк В. І. Вербиченька: навч. посібник для домашнього читання. 2 клас / за наук. ред. акад. П. П. Кононенка. – Біла Церква: КОШОПК, 2014.

Плівачук К. В., Цимбалюк В. І. Журавлик: навч. посібник для домашнього читання. 3 клас / за наук. ред. акад. П. П. Кононенка. – Біла Церква: КОШОПК, 2014.

Плівачук К. В., Цимбалюк В. І. Барвінок: навч. посібник для домашнього читання. 4 клас / за наук. ред. акад. П. П. Кононенка. – Біла Церква: КОШОПК, 2014.

Запропоновано цікаві розповіді про Україну, світове українство та український народ, його історію й культуру. До кожного розділу подано матеріал для розвитку мовлення, мислення та творчості дітей молодшого шкільного віку.

Адресовано учням початкових класів, педагогам, батькам, студентам філологічних факультетів вищих навчальних закладів.

Плюта Світлана Василівна

Обухівський навчально-виховний комплекс «Спеціалізована загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 5 з поглибленим вивченням іноземних мов – загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 5 Обухівської міської ради»

Формування комунікативної компетентності молодшого школяра: методична розробка

Розкрито сутність поняття "комунікативної компетентність", основи її формування на уроках у початковій школі. Учителем запропоновано діагностику для визначення рівня сформованості комунікативних умінь молодших школярів.

Рекомендовано вчителям початкових класів, вихователям груп продовженого дня.

Повстянко Оксана Вікторівна

Білоцерківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 6 Білоцерківської міської ради

Створення сприятливо-стимулювальних умов для формування предметних компетентностей молодших школярів: методична розробка

Обґрунтовано необхідність застосування на навчальних заняттях дидактичних творчих завдань, які сприяють розвитку пізнавальних здібностей молодших школярів, зокрема й сенсорних.

Розроблено систему уроків української мови періоду навчання грамоти, запропоновано дидактичний матеріал до занять. Уміщено сценарії позакласних заходів, матеріал для роботи з батьками.

Адресовано вчителям початкових класів, вихователям груп продовженого дня, студентам вищих педагогічних навчальних закладів.

Поримська Ірина Віталіївна

Богуславська спеціалізована школа № 1 – загальноосвітній навчальний заклад І-ІІІ ступенів з поглибленим вивченням окремих предметів Богуславської районної ради

Цифрова родина: методичний посібник. – Богуслав, 2014. – 62 с.

Запропоновано цікаві вправи та ігрові завдання для формування у першокласників обчислювальних навичок у межах чисел першого десятка, що сприяє розвитку логічного мислення учнів, кмітливості, вихованню пізнавального інтересу до вивчення математики.

Матеріали можна використати вчителям початкових класів, вихователям груп продовженого дня під час організації діяльності учнів на навчальних, позакласних і гурткових заняттях, а також для роботи з обдарованими дітьми. Посібник також стане в нагоді студентам вищих педагогічних навчальних закладів.

Прихожай Світлана Вікторівна

**Броварська загальноосвітня школа I-III ступенів № 1
Броварської міської ради**

**Формування національної свідомості молодших школярів
засобами етнопедагогіки: методична розробка**

Розроблено модель системи формування національної свідомості молодших школярів засобами етнопедагогіки в навчально-виховному процесі початкової школи. Обґрунтовано педагогічні умови, зміст, методи і форми національного виховання в позакласній і позашкільній роботі; виокремлено краєзнавчу роботу як пріоритетний напрям формування національної свідомості. Охарактеризовано етнопедагогічні засоби підвищення ефективності формування національної свідомості молодших школярів.

Адресовано вчителям початкових класів, вихователям груп продовженого дня, студентам вищих педагогічних навчальних закладів.

Проява Лариса Дмитрівна

Іванківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 2

Рахуємо до 10: методичний посібник. – Іванків, 2013. – 89 с.

Уміщено цікаві математичні ігри, загадки математичного змісту, лічилки, руханки, головоломки, віршовані задачі, задачі-

казки, задачі-жарти, кросворди, які сприяють урізноманітненню форм проведення занять, ефективному засвоєнню навчального матеріалу, формуванню пізнавального інтересу до математики.

Адресовано вчителям початкових класів, вихователям груп продовженого дня.

Пузієнко Галина Михайлівна

Богуславська спеціалізована школа № 1 – загальноосвітній навчальний заклад I-III ступенів з поглибленим вивченням окремих предметів Богуславської районної ради

Екологічна стежка: методичний збірник

У методичному збірнику представлено дидактичний матеріал різного типу: казки, легенди, вірші, вікторини, загадки, – які сприяють формуванню екологічної культури молодших школярів. Запропоновано ігри та вікторини екологічної тематики, які можна використовувати на уроках української мови, читання, природознавства, образотворчого мистецтва та в позаурочній роботі.

Адресовано вчителям початкових класів, вихователям групи продовженого дня.

Салій Віра Борисівна

Методичний кабінет відділу освіти Васильківської міської ради

Мерзлікіна Оксана Олексіївна

Васильківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 9 Васильківської міської ради

Адаптація першокласників до шкільного життя: методичний збірник. – Васильків, 2012. – 88 с.

Уміщено комплекс педагогічних заходів, спрямованих на загальний розвиток дитини, створення передумов для формування основ загальнонавчальних умінь і навичок, забезпечення успішної навчальної діяльності в першому класі.

Представлено розробки батьківських зборів, бесід і консультацій з батьками та діагностичні тести для визначення шкільної зрілості дітей.

Матеріали збірника слугуватимуть заступникам директорів з навчально-виховної роботи, учителям початкових класів, а також батькам майбутніх першокласників у підготовці дитини до школи.

Сехно Наталія Миколаївна

Яготинський навчально-виховний комплекс «Спеціалізована школа – загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 3» Яготинської районної ради

Геометричний атракціон: електронний навчально-методичний посібник

Обґрунтовано основи реалізації цілісної системи геометричної підготовки, важливість формування геометричної складової математичної компетентності учнів молодшого шкільного віку.

У навчальному фільмі запропоновано цікаві геометричні завдання, які сприяють розвитку інтелектуальної сфери та просторової уяви молодших школярів.

Адресовано вчителям початкових класів, вихователям груп продовженого дня, студентам вищих педагогічних навчальних закладів, учням початкових класів.

Стафійчук Лариса Степанівна

Петрівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів Києво-Святошинської районної державної адміністрації

Мандрюємо «Буквариком»: добірка віршів, загадок, чистомовок за сторінками «Букваря» М. Д. Захарійчук, В. О. Науменко

Запропоновано систему цікавих матеріалів до букварного періоду навчання грамоти, які допоможуть учителеві урізноманітнити уроки, зробити їх більш цікавими, пізнавальними, а дітям – удосконалити навички правильної вимови вивчених звуків.

Рекомендовано вчителям початкових класів, вихователям груп продовженого дня, батькам.

Федорюк Світлана Олександрівна

**Броварська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 10
Броварської міської ради**

**Системність роботи з розвитку логічного мислення
молодших школярів на уроках математики за науково-
педагогічним проектом «Росток»: методична розробка**

Представлено методичні рекомендації щодо розвитку логічного мислення молодших школярів на уроках математики на основі впровадження науково-педагогічного проекту «Росток»; систему вправ і завдань: таблиці конструювання, зразки моделей для гри «Танграм», завдання на встановлення закономірностей, форми роботи над задачею, способи розв'язання нестандартних задач. Також у матеріалах вміщено методичні розробки уроків.

Адресовано вчителям початкових класів, вихователям груп продовженого дня.

**Формування читацької культури молодшого школяра:
методичний посібник / Н. І. Шевченко. – Біла Церква:
КОШОПК, 2013 – 108 с.**

Презентовано авторську систему формування читацької активності та самостійності молодших школярів. Уміщено методичні рекомендації, розробки уроків з українського читання для 3 класу та літературного читання для 2 класу. Окремим розділом запропоновано систему виховних заходів із читання.

Для вчителів початкових класів, вихователів груп продовженого дня.

Шененко Валентина Володимирівна

**Феневицьке навчально-виховне об'єднання «Загальноосвітня
школа І-ІІІ ступенів – дитячий садок» Іванківського району
Цікаві задачі: методичний збірник. – Іванків, 2013. – 64 с.**

Обґрунтовано системний підхід до формування пізнавальної активності молодших школярів, розвитку їхніх творчих здібностей. Запропоновано віршовані задачі, які сприяють розвитку мислення, уваги, уяви першокласників, пізнавального

інтересу до математики у процесі вивчення тем «Порядкова лічба», «Табличне додавання і віднімання у межах 10».

Адресовано вчителям початкових класів, вихователям груп продовженого дня.

Ющенко Любов Іванівна

**Бучанська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 4
Бучанської міської ради**

**Дроби – дуже хитра штука, дроби – мудра наука:
електронний методичний посібник**

Уміщено завдання, спрямовані на розвиток логічного мислення, пам'яті, творчих здібностей четвертокласників. Запропоновано матеріали для укладання самостійних і контрольних робіт до теми «Дроби».

Видання призначене для вчителів початкових класів, студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

ГУМАНІТАРНА ОСВІТА

Українська мова і література

Бондаренко Людмила Вікторівна

Славутицький ліцей Славутицької міської ради

Підготовка старшокласників до ЗНО з української мови і літератури: методична розробка

Запропоновано опис досвіду з підготовки старшокласників до зовнішнього незалежного оцінювання з української мови і літератури; методичні рекомендації щодо організації ефективної роботи з учнями із вказаної проблеми; практичні роботи за темами програми шкільного курсу української мови в 9-10 класах; тестові завдання для контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів із предмета та вдосконалення вмінь роботи з такими завданнями; контрольні роботи з української мови для учнів 10-11 класів.

Адресовано вчителям української мови і літератури, учням старших класів, керівникам предметних методичних об'єднань, студентам філологічних факультетів вищих навчальних закладів.

Дивосвіт: Хрестоматія з української літератури для додаткового читання. 6 клас / упорядн. Світлана Мірошник, Лідія Бичевська. – К.: Літера, 2014. – 476 с.

У хрестоматії подано твори фольклору та художньої літератури, визначені для додаткового читання з української літератури в 6 класі (відповідно до нової чинної програми з української літератури).

Видання призначене для учнів загальноосвітніх навчальних закладів, педагогів, батьків, методичних працівників, студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів.

Заболотний О. В., Мірошник С. І., Бичевська Л. В., Воробцова В. В., Ткаченко Ю. В., Халявінська Л. П. Українська мова. 6 клас: Книжка для вчителя: методичний посібник. – К.: Генеза, 2014. – 368 с.

У посібнику представлено методичні матеріали до вивчення української мови в шостому класі (для класів з українською мовою навчання), укладені до підручника з української мови для 6 класу авторів О. В. Заболотного, В. В. Заболотного, – розкрито підходи до вивчення української мови, запропоновано календарне планування, методичні розробки уроків, завдання для індивідуальної і групової роботи.

Видання призначене для вчителів-словесників, методичних працівників, викладачів і студентів (українська філологія) вищих навчальних закладів.

Комаха С. Г., Марусич М. В. Проектна діяльність на уроках української мови і літератури та в позаурочній роботі як важливий аспект компетентнісної освіти: методичний посібник за матеріалами навчального проекту «Через творчість – до життя». – Біла Церква: Білоцерківська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів № 9 з поглибленим вивченням іноземних мов, 2014. – 65 с.

Презентовано матеріали навчального проекту «Через творчість – до життя», реалізованого педагогічними працівниками та учнями Білоцерківської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів № 9 з поглибленим вивченням іноземних мов:

розкрито теоретичне підґрунтя проектної навчальної діяльності, представлено різноманітні роботи, створені школярами в ході реалізації проекту.

Посібник призначений для вчителів української мови і літератури, керівників предметних методичних об'єднань, студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

Лупан Наталія Миколаївна

**Мирненська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів
Бориспільської районної ради**

**Методика розвитку творчих здібностей учнів у процесі
вивчення української мови і літератури: методична
розробка**

Представлено авторську методику формування й розвитку творчих здібностей учнів у процесі вивчення української мови і літератури, розкрито її теоретичне підґрунтя. Подано напрацювання учнів як результат упровадження технології.

Для вчителів української мови і літератури, керівників предметних методичних об'єднань, студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

Лященко Оксана Борисівна

**Острійківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів
Білоцерківського району**

Як навчити учнів писати твори: методичний посібник

Подано практичні рекомендації та поради щодо навчання учнів написання творів різних видів відповідно до сучасних вимог розвитку мовленнєвої й мовної компетентностей учнів.

Мета видання – допомогти вчителю урізноманітнити роботу на уроках на основі творчих завдань, які сприятимуть розвитку творчих і комунікативних здібностей школярів.

Адресовано вчителям української мови і літератури, керівникам предметних методичних об'єднань, студентам вищих педагогічних навчальних закладів.

Склярова Г. М., Шульга С. В., П'ятецька А. М. Орфографічний практикум. Фонетика (тренувальні завдання): збірник завдань. – Біла Церква: Білоцерківський колеґіум, 2014. – 67 с.

Представлено завдання різних рівнів складності з розділу «Фонетика» шкільного курсу української мови, що сприяють удосконаленню правописних навичок учнів. До кожного розділу подано тести для перевірки якості засвоєння матеріалу з певної теми.

Видання може бути використане на заняттях української мови, а також учнями старших класів для самостійної роботи.

Адресовано вчителям української мови і літератури, керівникам предметних методичних об'єднань, студентам вищих педагогічних навчальних закладів.

Ткаченко Ю.В., Халявінська Л.П. Збірник завдань з української мови (за творами Тараса Шевченка): посібник. – Біла Церква: Білоцерківська загальноосвітня школа І-ІІІ ст. № 22, 2014. – 60 с.

Подано вправи на основі текстів творів Т. Г. Шевченка, що сприяють якісному та ефективному навчанню морфології, лексики, синтаксису й пунктуації, розвитку мовлення учнів.

Матеріали посібника слугуватимуть учителям української мови і літератури на уроках та в позаурочній роботі з предмета.

Чирко Г. М. Українська еміграційна література ХХ століття: навчально-методичний комплекс (програма факультативного курсу і методичний посібник). – Біла Церква: Білоцерківська спеціалізована загальноосвітня школа І-ІІІ ст. № 9 з поглибленим вивченням іноземних мов, 2013.

Представлено програму факультативного курсу «Українська еміграційна література. 11 клас», орієнтовне календарно-тематичне планування, матеріали для проведення занять (відповідно до запропонованої програми), тестові завдання для контролю, окремі тексти творів представників української еміграційної літератури.

Матеріали можуть бути використані в навчально-виховному процесі під час вивчення теми «Українська еміграційна література», на уроках додаткового читання, для організації позаурочної роботи з предмета та під час підготовки старшокласників до ЗНО з української літератури.

Іноземні мови

Валух Надія Кимівна

**Васильківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 3
Васильківської міської ради**

Робочий зошит до підручника Н. П. Басай «Німецька мова для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів» (2-а іноземна мова, 2-й рік навчання). – Васильків, 2013. – 65 с.

Робочий зошит містить завдання для розвитку навичок письма і призначений для використання як на заняттях, так і для самостійного опрацювання.

Адресовано вчителям німецької мови, учням 6 класів, які вивчають німецьку мову як другу іноземну.

Гусарчук Людмила Дмитрівна

**Тетіївська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 3
Тетіївської районної ради**

Формування лінгвістичної обізнаності учнів у процесі вивчення французької мови як другої іноземної: методична розробка

Розкрито науково-методичні й дидактичні аспекти формування лінгвістичної обізнаності школярів у процесі вивчення французької мови як другої іноземної.

Описано найбільш ефективні методичні прийоми, що сприяють формуванню лінгвістичної та комунікативної компетентності на основі застосування нетрадиційних форм проведення інтегрованих занять.

Адресовано вчителям французької мови.

Кукшин Лариса Михайлівна

Броварська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів № 5

Броварської міської ради

Формування інформаційної компетентності учнів на уроках англійської мови: методична розробка

Запропоновано методику підвищення ефективності навчання англійської мови на основі впровадження інформаційно-комунікаційних технологій.

Обґрунтовано значущість формування інформаційної компетентності учнів на уроках англійської.

Представлено дидактичні матеріали та подано розробки уроків із застосуванням інтерактивних методів навчання.

Для вчителів англійської мови.

Лозенко Юлія В'ячеславівна

Іванківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 1

Розвиток мовленнєвої компетенції учнів засобами комп'ютерних та інтерактивних технологій: методична розробка

Розкрито питання формування мовленнєвої компетенції учнів засобами інформаційно-комунікаційних технологій та інтерактивних технологій навчання, що створює принципово нові можливості для реалізації комунікативного підходу в навчанні російської мови.

Представлено систему уроків з теми «Лексикологія. Фразеологія», які наочно демонструють особливості впровадження комп'ютерних та інтерактивних технологій у навчанні російської мови учнів 6 класу.

Адресовано вчителям російської мови.

Марущак Ольга Володимирівна

Іванківський районний ліцей

Комунікативна діяльність учнів на факультативних заняттях з російської мови у 8 класі: методична розробка

Представлено тексти для аудіювання, читання мовчки та вголос, списування, усного переказу, а також теми для складання діалогів. Автором запропоновано матеріали для

проведення різних видів контролю на факультативних заняттях відповідно до чинної програми з російської мови.

Тексти та теми відповідають віковим особливостям восьмикласників, їхньому життєвому досвіду, уподобанням, мають виховне й пізнавальне спрямування.

Матеріали розробки призначені вчителям російської мови.

Редченко Тетяна Володимирівна, Стороженко Наталія Михайлівна

**Білоцерківський колегіум Білоцерківської міської ради
Країнознавство. Велика Британія: навчальний посібник зі
спеціалізованого курсу. – Біла Церква, 2014. – 84 с.**

Навчальний посібник «Країнознавство. Велика Британія» створено до програми спецкурсу для профільного навчання учнів 8 класу «Країнознавство Великої Британії» (укладачі: Т. В. Редченко, С. В. Мотижен).

Різномірні завдання дозволяють гнучко використовувати навчальний матеріал відповідно до теми заняття та рівня підготовленості учнів. Видання передбачає ознайомлення з реаліями Великої Британії, що відображають її національну культуру та традиції. Дібрані вправи та завдання сприяють розвитку монологічного й діалогічного мовлення, творчого письма, пошукових здібностей і презентаційних вмінь.

Для вчителів англійської мови.

Рибачук Тамара Зіновіївна

**Білогородська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 1
Києво-Святошинської районної державної адміністрації
Текстоцентричний підхід до вивчення російської мови в
загальноосвітніх навчальних закладах: методична розробка**

Розкрито роль і значення текстоцентричного підходу до навчання російської мови в загальноосвітніх навчальних закладах.

Представлено систему уроків з теми «Удосконалення знань про текст» (9 клас), на яких застосовуються різні форми й види роботи з текстом (визначення теми та основної думки, стилю й

типу мовлення, способів зв'язку речень у тексті, відповіді на запитання за змістом, редагування, створення власних текстів).

Адресовано вчителям російської мови.

Семенюта О. М. English Composition: навчально-методичний посібник. – Рокитне, РМК, 2013. – 119 с.

Навчальний посібник "English Composition" створено з метою розвитку навичок писемного англійського мовлення учнів. Автором запропоновано низку комунікативно-орієнтованих завдань для розвитку вмінь із написання та оформлення особистих і ділових листів, вітальних листівок, оголошень, резюме, e-mail, брошур тощо.

Матеріали видання можуть бути використані вчителями та учнями 9-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів у процесі підготовки старшокласників до державної підсумкової атестації, зовнішнього незалежного оцінювання, олімпіад і конкурсів.

Семенюта О. М. Grammar Reference: граматичний довідник. – Рокитне: РМК, 2013. – 78 с.

У довіднику вміщено граматичний матеріал, необхідний для виконання творчих робіт різного виду та розвитку писемного мовлення.

Матеріали збірника стануть у нагоді вчителям та учням у процесі підготовки до державної підсумкової атестації, зовнішнього незалежного оцінювання, олімпіади тощо.

Світова література

Авторський колектив учителів світової літератури загальноосвітніх навчальних закладів Київської області

Методичні матеріали до уроків світової літератури в 6 класі (з мультимедійними додатками): навчально-методичний комплект / за заг. ред. Н. В. Химери. – Біла Церква: Офсет, 2014. – 195 с. [з мульт. додатками]

Світова література. Робочий зошит для учня 6 класу: навчальне видання з електр. додатком / за заг. ред.

Н. В. Химери. – Біла Церква: Офсет, 2014. – 90 с. [з додатк. матеріалами]

Комплекст доповнює основне забезпечення викладання світової літератури. Видання складається із методичних матеріалів для вчителя (орієнтовного календарно-тематичного та поурочного планування) та робочого зошита для учня. Цінним доповненням до нього є електронні додатки, зокрема мультимедійні та інші допоміжні матеріали (презентації, зразки екранізацій творів, фотоілюстрації, ігрові завдання тощо).

У робочому зошиті для учнів уміщено практичні й творчі завдання для виконання на уроці чи вдома; видання доповнене електронним диском із допоміжними матеріалами.

Для педагогів-словесників та учнів 6 класу.

Гриценко Олена Григорівна

Мироцька загальноосвітня школа І-ІІ ступенів Києво-Святошинської районної державної адміністрації

Світова література. Уроки позакласного читання. 5 клас: хрестоматія. – Мироцьке, 2013. – 281 с.

Представлений посібник-хрестоматію укладено відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, Концепції літературної освіти та чинної програми зі світової літератури 2012 року (кер. колективу О. М. Ніколенко) для загальноосвітніх навчальних закладів. У виданні представлено програмові твори зі світової літератури для учнів 5 класу.

Адресовано учням 5 класу, учителям світової літератури, студентам вищих навчальних закладів.

Корчак Ніна Федорівна

Насташівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів Рокитнянської районної державної адміністрації

Розвиток творчих здібностей учнів на уроках світової літератури: методична розробка

Автором представлено методичну систему роботи з учнями на уроках світової літератури, що ґрунтується на сучасних

наукових підходах до навчання предмета.

Запропоновано матеріали щодо впровадження розвивальних технологій у процес вивчення світової літератури, оцінювання навчальних досягнень учнів, формування мотивації до вивчення предмета тощо.

Матеріали досвіду будуть корисними для вчителів-словесників, а також студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

Історія та правознавство

Бондарук І. П. Формування критичного мислення учнів у процесі навчання історії: навчально-методичний посібник. – Біла Церква: КОШОПК, 2013. – 88 с.

Розкрито сутність поняття «критичне мислення» у психолого-педагогічній літературі, наведено характеристики й ознаки, що вирізняють критичне мислення. Проаналізовано можливості шкільного курсу історії у формуванні критичного мислення учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Автором визначено методичні умови формування критичного мислення учнів у процесі навчання історії; наведено приклади навчання учнів стратегіям критичного мислення відповідно до змісту історичного матеріалу, подано їх характеристику та методичні рекомендації щодо залучення вчителем школярів до діяльності з опанування чи використання стратегій розвитку критичного мислення у процесі навчання історії.

Стане в нагоді вчителям суспільствознавчих предметів, які запроваджують інноваційні технології в навчальний процес.

Брежестовська Олена Валентинівна

Рокитнянська загальноосвітня школа I-III ступенів № 1

Рокитнянської районної державної адміністрації

Інформаційне забезпечення вивчення видатних особистостей на уроках історії України у 8 класі: методична розробка

Представлена методична розробка в комплексі з електронним ресурсом дає змогу простежити зображення

козацьких гетьманів і кошових отаманів в історії, живописі, графіці, скульптурі тощо.

Стане в нагоді вчителям та учням 8 класу, які вивчають історію українського козацтва.

Дрібниця Ірина Володимирівна

Білоцерківське навчально-виховне об'єднання «Перша Білоцерківська гімназія – школа I ступеня»

Історія України (1939 – поч. XXI ст.): робочий зошит учня 11 класу для самостійної роботи

Завдання, розміщені в робочому зошиті, дають змогу учням закріпити вивчений матеріал, а вчителям – виявити та оцінити рівень сформованості предметних (історичних) компетенцій старшокласників.

Рекомендовано вчителям історії для використання на уроках та в позаурочний час, старшокласникам.

Івченко Катерина Андріївна

Богуславська спеціалізована школа № 1 – загальноосвітній навчальний заклад I-III ступенів з поглибленим вивченням окремих предметів Богуславської районної ради

Методичні рекомендації та мультимедійний супровід вивчення курсу «Правознавство (практичний курс)» для 9 класу. – Богуслав, 2014. – 52 с.

Подано методичні рекомендації щодо використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій у процесі вивчення правознавства. Представлено систему мультимедійного супроводу навчання курсу «Правознавство (практичний курс)» для 9 класу.

Адресовано вчителям суспільствознавчих предметів, які впроваджують інноваційні технології в навчальний процес.

Лісняк Інна Олександрівна

Рокитнянська загальноосвітня школа I-III ступенів № 4 Рокитнянської районної державної адміністрації

Визначні особистості України початку XVI-XVIII століть:

збірник

Матеріали про історичних діячів початку XVI – XVIII століть знайомлять із думками й помислами тих, хто визначав українську політику в різні епохи, допоможуть краще збагнути й осягнути перебіг історичних подій, причини наших перемог і поразок.

Посібник зацікавить учителів історії, учнів.

ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНА ОСВІТА

Математика

**Дівичка Ольга Андріївна, Шишкіна Ірина Олександрівна
Славутицький ліцей Славутицької міської ради**

Роздатковий матеріал з геометрії. 10 клас: практикум

Посібник містить вісім наборів карток. До кожної картки включено чотири завдання з малюнками з певної теми геометрії. Наявність задач різного рівня складності дозволяє організовувати роботу в класах різних профілів навчання.

Матеріали посібника допоможуть учителям ефективно проводити уроки геометрії, можуть бути використані для організації самостійної роботи учнів.

Адресовано вчителям математики.

Лісова Людмила Петрівна

**Богуславська загальноосвітня школа I-III ступенів № 3
Богуславської районної ради**

Готуємося до ЗНО з математики. Розв'язуємо завдання з параметрами: навчальний посібник для учнів 10-11 класів. – Богуслав, 2013. – 69 с.

У посібнику представлено приклади розв'язування рівнянь із параметрами за шкільним курсом математики. Завдання систематизовано за рівнем складності.

Матеріали видання допоможуть підвищити рівень підготовки учнів до ЗНО.

Для вчителів математики та учнів.

Лісова Людмила Петрівна

**Богуславська загальноосвітня школа I-III ступенів № 3
Богуславської районної ради**

**Сучасні технології навчання математики у школі:
методичний посібник. – Богуслав: РМК, 2013. – 45 с.**

Автором обґрунтовано впровадження ІКТ на уроках математики з метою підвищення ефективності навчально-виховного процесу та формування предметних компетентностей учнів. У посібнику також представлено методичні матеріали до уроків.

Посібник стане в нагоді вчителям математики.

Нартова Тетяна Романівна

**Білоцерківська спеціалізована школа I-III ступенів № 9 з
поглибленим вивченням іноземних мов Білоцерківської
міської ради**

**Тригонометричні рівняння та система тригонометричних
рівнянь: програма курсу за вибором для учнів 10 класу**

Програма спрямована на формування у школярів цілісної системи знань про види тригонометричних рівнянь і систем тригонометричних рівнянь, методи їх розв'язання.

Розрахована програма на 1 рік вивчення (35 год) у 10 або 11 класі універсального, природничого, фізико-математичного, технологічного та спортивного профілів.

Адресовано вчителям математики.

Інформатика

Станкевич Ольга Олександрівна

**Боярська загальноосвітня школа I-III ступенів № 5 Києво-
Святошинської районної державної адміністрації**

**Технологія уроку «Система підготовки та проведення
тестування знань MyTest»: навчально-методичний посібник**

Автором описано методику використання тестової системи MyTest для проведення тестування з метою визначення рівня навчальних досягнень учнів із навчальних предметів.

Адресовано вчителям інформатики та вчителям-предметникам.

Географія

Безпалько Галина Іванівна

**Рокитнянська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №4
Рокитнянської районної державної адміністрації**

Видатні особистості в географії: навчальний посібник

Навчальний посібник уміщує інформацію про життя і діяльність дослідників, які брали участь у географічних відкриттях. Видання є доповненням до підручників «Загальна географія. 6 клас» та «Географія материків і океанів. 7 клас».

Для вчителів географії, учнів.

Богуш Тетяна Миколаївна

Іванківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 1

Шкільна географічна олімпіада: методичний посібник. – Іванків, 2013. – 69 с.

У посібнику подано рекомендації щодо організації та проведення I етапу (шкільної) олімпіади з географії, вимоги до укладання завдань, а також тренувальні теоретичні, практичні та тестові завдання.

Пропонований посібник стане в нагоді як молодим, так і досвідченим учителям географії, допоможе учням перевірити рівень знань з предмета та успішно підготуватися до I етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з географії.

Бондаренко Лідія Дмитрівна

**Рокитнянська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 2
Рокитнянської райдержадміністрації**

**Навколишнє середовище й антропогенне забруднення:
програма курсу за вибором для учнів 8 класу**

Навчальна програма курсу за вибором «Навколишнє середовище й антропогенне забруднення» призначена для допрофільної підготовки учнів 8 класу. Мета програми – формування екологічної компетентності учнів.

У змісті програми курсу розкрито актуальні екологічні проблеми стану та забруднення атмосферного повітря, водного середовища, раціонального використання природних ресурсів, регіональних екологічних проблем тощо.

Курс розрахований на засвоєння впродовж 17 годин.
Адресовано вчителям географії та екології.

Дерев'янка Наталія Валеріївна
Ірпінська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 17
Ірпінської міської ради
Формування творчих здібностей учнів на основі впровадження
інформаційно-комунікаційних технологій

Представлено методику використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання географії.

Для вчителів географії та природознавства.

Кривоколиско Валентина Іванівна
Яготинський навчально-виховний комплекс «Спеціалізована
школа – загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 2»
Яготинської районної ради
Матеріали до вивчення теми «Світове господарство. 10
клас»

Представлено матеріали, що детально розкривають історію формування, розвиток і сучасний стан світового господарства. Розробки уроків містять різноманітні аналітичні матеріали.

Рекомендовано вчителям географії для підготовки до навчання теми «Світове господарство» курсу «Соціально-економічна географія світу» та учням 10 класу.

Познякова Світлана Валеріївна
Білоцерківська гімназія № 2 Білоцерківської міської ради
Упровадження здоров'язберігаючих технологій у процесі
вивчення географії: методичний посібник. – Біла Церква,
2013. – 146 с.

Автором обґрунтовано необхідність упровадження здоров'язберігаючих технологій у процесі викладання природничих наук та позаурочній роботі з метою формування в учнів необхідних знань, умінь і навичок здорового способу життя та використання отриманих знань у повсякденному житті.

Для вчителів природничого циклу, класних керівників.

Шевченко Любов Миколаївна

**Яготинська загальноосвітня школа I-III ступенів № 1
Яготинської районної ради**

Географія рідного краю. Яготинщина: навчально-методичний посібник

У посібнику подано комплексну характеристику Яготинського району. Представлено опис географічного положення, історію формування території, детальну характеристику природних умов і ресурсів, аналіз демографічної ситуації в районі, опис господарського комплексу та соціальної сфери.

Адресовано вчителям географії, природознавства, київщинознавства, учням.

Київщинознавство

Гудима Володимир Миколайович

Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів

**Історія географічних відкриттів. Географія. 6 клас:
електронний навчально-методичний посібник**

Електронний навчально-методичний посібник з географії «Історія географічних відкриттів» розроблений з метою поглибленого вивчення цікавого розділу фізичної географії «Дослідження планети Земля». У ньому зручна система пошуку інформації через відкритий доступ до освітніх та інформаційних ресурсів.

Для забезпечення контрольних функцій у посібнику наявна автоматизована система оцінювання й контролю знань учнів.

Для вчителів географії та учнів.

Довгань А. І., Совенко В. В., Гудима В. М.

Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів

Надтока О. Ф., Яценко В. С.

Інститут педагогіки НАПН України

Київщинознавство: навчальна програма курсу за вибором для учнів 1-11 класів

Програма курсу за вибором «Київщинознавство» розроблена з метою реалізації варіативної складової базового навчального плану загальноосвітніх навчальних закладів.

Мета програми – формування національної свідомості та патріотизму на основі вивчення історичної та культурної спадщини, ознайомлення з головними природними демографічними та господарськими характеристиками Київської області.

У програмі подано орієнтовний розподіл годин за розділами й темами.

Адресовано вчителям київщинознавства.

Хімія

Бурлака Людмила Анатоліївна

Терезинське навчально-виховне об'єднання «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – дитячий садок» Білоцерківської районної державної адміністрації

Основи медичної хімії: програма курсу за вибором для учнів 10-11 класів

Освітній курс «Основи медичної хімії» допомагає розширити та поглибити базовий компонент хімічної освіти, дозволяє повніше враховувати інтереси та професійні наміри старшокласників.

Навчальною програмою передбачено набуття предметних та міжпредметних компетенцій, необхідних для успішного засвоєння медичних знань. Особливий акцент у змісті програми зроблено на засвоєння хімічних процесів, явищ, речовин, закономірностей у медичній практиці.

Опанування змісту навчального матеріалу значно полегшить адаптацію учнів під час навчання у вищих навчальних закладах медичного профілю.

Програма курсу за вибором призначена для учнів 10-11 класів та вчителів хімії.

Фізика та астрономія

Петрик Тетяна Олександрівна

**Білоцерківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 20
Білоцерківської міської ради Київської області**

**Фізика для допитливих: навчально-методичний комплекс
(програма факультативного курсу для учнів 7-8 класів та
навчально-методичний посібник). – Біла Церква: БЗШ № 20,
2013. – 117 с.**

Навчально-методичний комплекс «Фізика для допитливих» уміщує програму факультативного курсу «Фізика для допитливих» та навчально-методичний посібник із задачами з основних розділів шкільного курсу фізики в 7-8 класах.

Матеріали посібника можна використовувати для проведення факультативних занять із фізики або спецкурсу за вибором, підготовки учнів до олімпіад та ЗНО, написання науково-дослідницьких робіт.

Адресовано вчителям фізики.

Тараброва Світлана Миколаївна

Славутицький ліцей Славутицької міської ради

**Астрономія – захоплююча наука: програма курсу за вибором
для учнів 11 класу**

Зміст курсу «Астрономія – захоплююча наука» спрямований на розширення теоретичної частини шкільного курсу астрономії, формування в учнів наукового світогляду та інформаційної культури. Пропонується для використання у класах фізико-математичного профілю.

Призначено вчителям астрономії.

Біологія та основи здоров'я

Бондаренко Лідія Дмитрівна

**Рокитнянська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 2
Рокитнянської районної державної адміністрації**

**Основи повноцінного харчування людини: програма курсу
за вибором для учнів 9 класу**

Навчальна програма курсу за вибором «Основи повноцінного харчування людини» присвячена проблемі

формування в учнів валеологічної культури і спрямована на оволодіння учнями 8 (9) класів знаннями про природні потреби людини в їжі, правильний вибір продуктів харчування, способів їх приготування. У процесі засвоєння курсу передбачено проведення конференцій, практикумів тощо.

Програма розрахована на 17 годин.

Рекомендується до використання у навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів для забезпечення змісту допрофільного навчання.

Вигівська Галина Платонівна

**Немішайвська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 2
Бородянського району**

Основи ландшафтного дизайну: програма факультативного курсу для учнів 7-9 класів

Програма передбачає набуття учнями вмінь щодо підбору видів рослин для озеленення території (пришкільної території, садиби, дачної ділянки), догляду за рослинами, визначення квітково-декоративних рослин за визначниками, а також розширення знань школярів про процеси життєдіяльності рослин і умови їх вирощування.

Адресовано вчителям біології, керівникам біологічних гуртків загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів.

Мусієнко Юрій Іванович

Блідчанське навчально-виховне об'єднання «Загальноосвітня школа І-ІІ ступенів – дитячий садок» Іванківської районної державної адміністрації

Паспортизація кімнатних рослин: методичний посібник

Автором розкрито методику оформлення зразків паспортів кімнатних рослин.

Запропоновано ілюстрований каталог кімнатних рослин із паспортами кожного виду для живого куточка біологічного кабінету. Наведено рекомендації з догляду за рослинами.

Матеріали посібника стануть у нагоді вчителям біології, географії, природознавства.

Островська Людмила Іванівна

**Рокитнянська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 2
Рокитнянської районної державної адміністрації**

Матущенко Тетяна Антонівна

**Київський обласний інститут післядипломної освіти
педагогічних кадрів**

**Основи фармакології: програма факультативного курсу для
учнів 9-10 класів**

Мета програми "Основи фармакології" – ознайомлення учнів з основами фармакології, розвиток стійкого пізнавального інтересу до вивчення біології.

Факультативний курс розрахований на засвоєння впродовж 35 годин у 9 класі і 17 годин у 10 класі. Програма також може бути використана в загальноосвітніх навчальних закладах як курс за вибором у 10 класах природничого профілю та класах із поглибленим вивченням біології.

Програму факультативу можна використовувати для занять міжкласного різновікового або міжшкільного факультативу.

Адресовано вчителям біології, керівникам гуртків загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів.

Пильник Ольга Олексіївна

**Білоцерківська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів № 12 з
поглибленим вивченням інформаційних технологій
Білоцерківської міської ради**

**Формування дослідницьких компетентностей учнів у
позакласній роботі з біології: методичний посібник**

Автором розкрито методику формування дослідницьких компетентностей учнів на основі роботи гуртка «Юний акваріуміст» та факультативу «Акваріумне рибицтво».

Представлено велику кількість практичних і дослідницьких робіт, які розвивають в учнів навички проведення біологічних спостережень та наукових експериментів.

Адресовано вчителям біології, керівникам гуртків загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів.

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНА ОСВІТА

Василенко Галина Володимирівна

Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу № 8 «Золотий півник» Білоцерківської міської ради

Розвиток вокально-хорових навичок дітей старшого дошкільного віку засобами здоров'язберігаючих художньо-педагогічних технологій: методична розробка

Представлено систему розвитку вокально-хорових навичок дітей старшого дошкільного віку, формування естетичної культури та художньої компетентності у процесі засвоєння ними основних художніх прийомів і закономірностей у контексті здоров'язберігаючих технологій.

Запропонована методична розробка спрямована на вирішення таких основних завдань: моніторинг вокально-хорових навичок дітей старшого дошкільного віку; підвищення рівня компетентності педагогів щодо розвитку вокально-хорових навичок вихованців старшого дошкільного віку; упровадження художньо-педагогічних технологій у мистецькій дошкільній освіті.

Адресовано педагогам дошкільних навчальних закладів, батькам.

Власова Валерія Гаврилівна

Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів

Синтез мистецтв. Дизайн побуту: програма спецкурсу (курсу за вибором, факультативного курсу) для учнів 8 класу

Навчальна програма курсу «Синтез мистецтв. Дизайн побуту» сприяє пізнанню специфіки дизайнерської справи, декоративного мистецтва та їх зв'язків з життям людини, суспільства, з навколишнім світом.

Мета програми курсу «Синтез мистецтв. Дизайн побуту» – естетичний, художній, інтелектуальний і поліхудожній розвиток учнів засобами дизайну, що забезпечує повноцінну, різнобічну підготовку до творчої праці.

Для вчителів образотворчого мистецтва, художньої культури.

Войтенко Наталія Олександрівна

Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу № 1 «Лісова пісня» Ірпінської міської ради

Формування творчої особистості дітей дошкільного віку засобами театралізовано-ігрової діяльності: методична розробка

Презентовано методи й засоби формування творчої особистості дитини дошкільного віку, способи організації театралізовано-ігрової діяльності на музичних заняттях, розвагах, святах, їх практичне впровадження в навчально-освітній процес дошкільних навчальних закладів.

Представлено методичні рекомендації щодо формування творчої особистості дитини дошкільного віку засобами пальчикової гімнастики; дидактичні вправи для ознайомлення дошкільнят з театральним мистецтвом; фрагменти музичних театралізованих розваг, сценаріїв із використанням театральних інсценізацій; сучасні обробки народного фольклору.

Матеріали призначені для педагогів дошкільних навчальних закладів, керівників гуртків, батьків.

Гаркавенко Олена Вікторівна

Науково-методичний центр відділу освіти Васильківської міської ради

Методичні засади формування мистецьких компетентностей першокласників на уроках музичного мистецтва: методичний посібник

Висвітлено питання формування мистецьких компетентностей учнів першого класу на уроках музичного мистецтва. Автором розглянуто значення різних видів музичної діяльності у формуванні мистецьких компетентностей, подано фрагменти уроків музичного мистецтва в першому класі із використанням інноваційних художньо-педагогічних технологій.

Адресовано вчителям музичного мистецтва.

Гора Дмитро Іванович

Переяслав-Хмельницька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 4 Переяслав-Хмельницької міської ради

Про що розповідає музика: методичні рекомендації до уроків музичного мистецтва в 1 класі

Музика навколо нас: методичні матеріали до уроків музичного мистецтва в 1 класі

Автором запропоновано авторські розробки уроків музики із нотними текстами пісенного репертуару, музично-дидактичними іграми, творчими завданнями, що відповідають віковим особливостям учнів у контексті реалізації нових навчальних програм.

Для вчителів музичного мистецтва та початкового навчання, які викладають музичне мистецтво.

Грикіна Валентина Марківна

Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) компенсуючого типу «Барвінок» Броварської міської ради

Українські народні ігри як спосіб усебічного розвитку дітей дошкільного віку: методична розробка

Сутність досвіду полягає в розкритті способів і методів формування й розвитку творчої особистості дитини дошкільного віку засобами українських музичних ігор. Методична розробка презентує актуальні засади мистецької дошкільної педагогіки та відображає новий напрям використання елементів фольклорно-ігрової діяльності на музичних заняттях, розвагах, святах.

У матеріалах уміщено методичні рекомендації щодо застосування українських народних ігор на основі типології ігрового фольклору, подано їх детальний опис. Авторський досвід характеризується високим рівнем практичної спрямованості за допомогою підготовленого систематизованого репертуару музично-фольклорної діяльності, серій рухливих ігор і моделей пальчикової гімнастики.

Матеріали адресовано педагогам дошкільних навчальних закладів, керівникам гуртків, батькам.

Дерда Світлана Миколаївна

Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу «Чебурашка» Вишневої міської ради Києво-Святошинського району

Інформаційно-комунікаційні технології як сучасний засіб навчання в музичній освіті дошкільників: методична розробка

Представлено систему роботи з розвитку мистецьких компетентностей дітей старшого дошкільного віку засобами інформаційно-комунікаційних технологій, розкрито роль музичного керівника в організації та здійсненні такої діяльності. Запропоновано систему впровадження ІКТ на музичних заняттях, розвагах у дошкільних навчальних закладах, що сприяють розвитку творчих здібностей дошкільників.

Практична значимість досвіду полягає у представлених методичних консультаціях, алгоритмах створення інформаційного середовища в дошкільному навчальному закладі, розробленні зразків мультимедійних презентацій для спільних творчих музикувань дітей і педагогів тощо.

Матеріали адресовано педагогам дошкільних навчальних закладів, керівникам гуртків, батькам.

Дергачева Лариса Федорівна

Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу «Зірочка» Обухівської міської ради

Розвиток музично-ритмічних здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі організації музичної діяльності: методична розробка

Представлено систему роботи з розвитку музично-ритмічних здібностей дітей старшого дошкільного віку, розкрито роль музичного керівника та вихователя в організації та проведенні відповідних занять. Запропоновано комплекс вправ для розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку, схеми побудови танцювальних композицій; методичні консультації, поради щодо створення творчого танцювального середовища в дошкільному навчальному закладі,

зразки музично-ритмічних вправ, ігор для спільних творчих музикувань дітей і батьків тощо.

Для педагогів дошкільних навчальних закладів, батьків.

Ковальова С. В. Інноваційні художньо-педагогічні технології у практиці викладання шкільних мистецьких дисциплін: науково-методичний посібник / за ред. С. В. Ковальнової. – Біла Церква: КОПОПК, 2014. – 160 с.

У навчально-методичному посібнику розкрито зміст, форми, технології та результати навчання слухачів обласної школи передового педагогічного досвіду, які викладають мистецькі дисципліни в загальноосвітніх навчальних закладах області. Висвітлено питання теорії й методики вивчення та освоєння передового педагогічного досвіду; уміщено авторські методичні розробки уроків музичного мистецтва та художньої культури слухачів ОШППД з упровадженням інноваційних художньо-педагогічних технологій у контексті реалізації нового змісту програм освітньої галузі "Мистецтво" та компетентнісної спрямованості мистецько-педагогічного процесу.

Посібник рекомендовано студентам мистецько-педагогічних факультетів вищих навчальних закладів, учителям, викладачам мистецьких дисциплін для використання в системі середньої загальної, вищої та післядипломної педагогічної освіти.

Левченко Олена Вікторівна

Фастівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 1

Фастівської міської ради

Розвиток емоційно-чуттєвої сфери учнів на основі впровадження інноваційних технологій: методична розробка

Висвітлено проблему впровадження інноваційних технологій на уроках музичного мистецтва та в позаурочній роботі з метою розвитку емоційно-чуттєвої сфери, творчого та інтелектуального зростання особистості.

Розробка призначена для вчителів музичного мистецтва.

Новикова Надія Валентинівна

**Бучанська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 4
Бучанської міської ради**

Застосування мультимедійних технологій у проектній діяльності підлітків на уроках музичного мистецтва: опис досвіду

Автором розкрито проблему впровадження мультимедійних технологій у проектній діяльності дітей на уроках музичного мистецтва. Запропоновано різні форми організації проектної діяльності учнів, описано етапи роботи над проектом та критерії їх оцінювання. Педагогом презентовано творчі проекти вихованців із використанням мультимедійних технологій.

Адресовано вчителям музичного мистецтва загальноосвітніх навчальних закладів, викладачам і студентам вищих педагогічних навчальних закладів, що навчаються за спеціальністю «Теорія і методика музичного навчання».

Омельченко Тетяна Вікторівна

**Білоцерківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 6
Білоцерківської міської ради**

Художня культура. 11 клас: навчально-методичний комплекс

Навчально-методичний комплекс містить календарне планування, плани-конспекти уроків художньої культури в 11 класі «Зарубіжна художня культура. 11 клас» (рівень стандарту), тестові завдання до кожного розділу, теми мистецьких проектів, презентації до уроків, відеоролики, творчі роботи учнів (в електронному вигляді).

Навчально-методичний комплекс призначений для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів і студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

**Собчук Лілія Володимирівна, Гнатенко Лариса
Олександрівна, Соловійова Наталія Василівна**

**Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого
типу № 7 «Орлятко» Білоцерківської міської ради**

«Водограй»: парціальна програма гуртка з хореографії для дітей середнього та старшого дошкільного віку

Мета програми – розвиток естетичної культури вихованців танцювального гуртка дошкільного навчального закладу засобами хореографічного мистецтва. До програми ввійшли тематичний та календарний план роботи гуртка для дітей середньої та старших груп. У додатках запропоновано конспекти занять, моделі побудови танцювальних композицій, зразки авторських театралізованих хореографічних казок та емоційних хвилинок для розвитку міміки й пластики дітей.

Матеріали адресовано керівникам гуртків, творчих об'єднань художньо-естетичного напрямку, педагогам дошкільних навчальних закладів.

Стеценко Олена Дмитрівна

Богуславська спеціалізована школа № 1 – загальноосвітній навчальний заклад I-III ступенів з поглибленим вивченням окремих предметів Богуславської районної ради

Музичне мистецтво: збірник тестових завдань, кросвордів, загадок

Подано методичні рекомендації щодо складання тестових завдань, запропоновано різнорівневі тести для оцінювання знань учнів із музичного мистецтва. Кросворди, загадки, представлені у збірнику, допоможуть вчителю змістовно й цікаво провести уроки музичного мистецтва.

Адресовано вчителям музичного мистецтва.

Хребтова Анжела Вікторівна

Вишнівський центр творчості дітей та юнацтва м. Вишневого
Казка як засіб виховання й навчання дітей різного віку: методична розробка

Представлено авторську систему формування естетичної культури учнів засобами театралізованого мистецтва, оволодіння вихованцями гуртка основ режисури, акторської майстерності, сценічного руху та мови, ознайомлення з історією світового та українського лялькового театру.

Запропоновано сценарії лялькового театру. Театралізовані казки орієнтовано на формування в учнів ціннісного ставлення до себе і людей, до добра і краси.

Матеріали стануть у нагоді керівникам гуртків, творчих об'єднань художньо-естетичного напрямку, батькам.

ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ

Башенко О. І., Мельничук Н. М. Навчально-методичні матеріали до викладання варіативної складової навчальної програми із трудового навчання: навчально-методичний посібник. – Ч. І. – Біла Церква: КОПОПК, 2013. – 122 с.

Навчально-методичний посібник укладено відповідно до програм варіативної складової нової навчальної програми із трудового навчання. У матеріалах розкрито методологію, методику й методи вивчення деяких технологій. Модулі представлено за запитами вчителів-практиків.

Видання адресоване вчителям трудового навчання та керівникам гуртків відповідних напрямів.

Бабакіна Ірина Вікторівна

Навчально-виховний комплекс «Спеціалізована загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 5 з поглибленим вивченням іноземних мов – загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 5» Обухівської міської ради
Етнографічна сувенірна лялька: програма факультативного курсу для учнів 8-9, 10-11 класів

Програма побудована відповідно до освітньої галузі «Технології» Державного освітнього стандарту. Метою програми є залучення молоді до відродження народного мистецтва іграшкарства та навчання створення національних ляльок. Програма факультативу передбачає художньо-трудова діяльність учнів 8-9, 10-11 класів у процесі роботи над етнографічною лялькою та включає такі розділи: «Плоскі іграшки – ляльки інтер'єрного призначення», «Етнографічні шиті ляльки», «Сувенірні ляльки із природних матеріалів», «Паперові іграшки».

Програма може бути використана вчителями трудового навчання та керівниками гуртків.

Бондаренко Андрій Миколайович

Щасливський навчально-виховний комплекс Бориспільської районної ради

Проектна діяльність як спосіб розвитку творчого мислення учнів на уроках освітньої галузі «Технології»: методична розробка

Автором розкрито досвід реалізації проектної діяльності на уроках освітньої галузі «Технології». Проаналізовано навчальну, науково-теоретичну й методичну літератури, запропоновано рекомендації з досвіду впровадження проектних технологій у базовій школі, систему методичних розробок уроків із застосуванням методу проектів як способу розвитку творчого мислення учнів.

Адресовано вчителям трудового навчання.

Данильченко Надія Федорівна

Васильківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 1 Васильківської міської ради

Розвиток творчих здібностей учнів на уроках трудового навчання засобами сучасних освітніх технологій: методична розробка

Представлено методичні матеріали щодо особливостей розвитку творчих здібностей учнів на уроках трудового навчання. Автором запропоновано методи навчання і форми роботи з учнями середніх та старших класів, розробки занять, технологічну послідовність виготовлення деяких виробів. Зміст матеріалів ґрунтується на проектно-технологічній діяльності учнів.

Для вчителів трудового навчання, керівників гуртків відповідного напрямку.

Машир Тетяна Юрївна

Білоцерківське навчально-виховне об'єднання «Перша

Білоцерківська гімназія – школа I ступеня»

Квілінг: програма гуртка (курсу за вибором) для учнів 1-4 класів

У програмі реалізовано змістову лінію візуального мистецтва освітньої галузі «Мистецтво» Державного освітнього стандарту.

Упровадження курсу в навчально-виховний процес сприятиме розвитку в дітей творчого потенціалу, духовних інтересів, естетичного смаку на основі особистісно-ціннісного ставлення до дійсності, здатності до художньо-творчої самореалізації, формування художніх компетентностей.

У процесі навчальної діяльності діти опановують різні методики роботи з папером, вчатьса самостійному й колективному вирішенню творчих завдань.

Стане в нагоді вчителям образотворчого мистецтва, початкових класів, трудового навчання, керівникам гуртків відповідного спрямування.

Миколасенко Андрій Євгенович

Яготинський навчально-виховний комплекс «Спеціалізована школа – загальноосвітня школа I-III ступенів № 2» Яготинської районної ради

Трудове навчання: кросворди для учнів 5 класу: збірник

Збірник уміщує кросворди із трудового навчання (технічні види праці) за змістом варіативної складової навчальної програми та інваріантного модуля.

Адресовано вчителям трудового навчання, керівникам гуртків відповідного напрямку, студентам вищих педагогічних навчальних закладів.

Миколасенко Андрій Євгенович

Яготинський навчально-виховний комплекс «Спеціалізована школа – загальноосвітня школа I-III ступенів № 2» Яготинської районної ради

Тестові завдання із трудового навчання для учнів 5 класу:

збірник

Подано тестові завдання із трудового навчання для учнів 5 класу, що сприятимуть формуванню критичного мислення, самостійності в навчанні, уміння творчо розв'язувати різноманітні задачі.

Рекомендовано вчителям трудового навчання, керівникам гуртків відповідного напрямку, студентам вищих педагогічних навчальних закладів.

Учитель-майстер: презентація досвіду вчителів Київщини, учасників II (обласного) туру Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2014» у номінації «Трудове навчання»: методичний збірник / авт.-укл. О. І. Бащенко. – Біла Церква: КОПОПК, 2014. – 162 с.

Матеріал видання укомплектовано з доробку вчителів трудового навчання загальноосвітніх навчальних закладів Київщини, учасників II (обласного) туру Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2014». У збірнику представлено найбільш репрезентативні сучасні напрацювання з досвіду роботи вчителів трудового навчання – представлено авторські методики та практичні матеріали, що дають системне уявлення про професійну діяльність педагогів області.

Методичний збірник призначений для вчителів трудового навчання, методистів районних, міських методичних кабінетів, центрів, науково-методичних центрів, керівників районних, міських методичних об'єднань учителів.

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

ТА ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧА РОБОТА

Горобець Світлана Олександрівна, Шевчун Олена Олександрівна

Сквирська загальноосвітня школа I-III ступенів № 2

Загальнофізична підготовка учнів 3-4 класів: програма гуртка

Заняття гуртка спрямовано на зміцнення здоров'я учнів, розвиток їхніх фізичних якостей в умовах загальноосвітнього навчального закладу. Програму складено з урахуванням вікових

і психофізичних особливостей розвитку школярів; вона базується на принципах систематичності, послідовності, особистісно зорієнтованому підході.

Адресовано вчителям фізичної культури.

Журавель Людмила Олександрівна

Білоцерківський коледж сервісу та дизайну

Формування культури здорового способу життя студентів засобами фізичного виховання: опис досвіду

Обґрунтовано необхідність залучення студентів до здоров'язберігаючого навчального процесу, формування в них активної позиції щодо зміцнення і збереження власного здоров'я засобами фізичного виховання.

Адресовано педагогічним працівникам закладів професійної освіти.

ВИХОВНА РОБОТА

Авторський колектив КЗ КОР «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини»; за ред. Тамари Василівни Нестерук, Людмили Миколаївни Шевченко

Освітньо-виховний проект «Моя країна – Україна, Київщина – серце України»

Упровадження проекту «Моя країна – Україна, Київщина – серце України» є практичною реалізацією Програми патріотичного виховання учнівської та студентської молоді в навчальних закладах України.

Проект базується на принципах національної спрямованості, культуровідповідності, цілісності та системності, міжсекторальної взаємодії.

У матеріалах представлено розробки різних форм роботи: літературно-мистецьких свят, фестивалів, конкурсів, виставок, пошукових експедицій, пішохідних і велосипедних походів, флеш-мобів, акцій тощо.

Адресовано педагогам-організаторам, класним керівникам, вихователям.

**Анучина Лариса Володимирівна, Обухова Олена Вікторівна,
Вишар Наталія Миколаївна**

**Баришівський центр позашкільної роботи «Мрія»
Баришівської районної ради**

Новорічна феєрія казки: збірка сценаріїв виховних справ

Представлено сценарії виховних справ новорічної тематики для учнів початкової, основної та старшої школи.

Структурними складовими збірника є вступ, у якому розкрито актуальність і значимість вміщених матеріалів, сценарії виховних справ, список використаної літератури.

Методичні матеріали рекомендовано для використання в роботі заступників директорів шкіл з виховної роботи, педагогів-організаторів, класних керівників і вихователів.

Войдевич Людмила Миколаївна

Білоцерківська гімназія № 2 Білоцерківської міської ради

Формування навичок самоврядування, соціальної активності у процесі практичної громадської діяльності гімназистів: методична розробка

Висвітлено систему роботи педагога-організатора з організації дієвого самоврядування гімназистів.

Упровадження пропонованої моделі учнівського самоврядування уможливило формування важливих соціальних якостей людини: толерантності, критичності й конструктивності мислення, здатності до самоаналізу та самовиховання. У матеріалах уміщено методичні рекомендації, розробки тренінгових занять із лідерами учнівського самоврядування.

Матеріали стануть у нагоді заступникам директорів шкіл з виховної роботи, педагогам-організаторам, класним керівникам, координаторам учнівського самоврядування.

Єсюк Людмила Володимирівна

Білоцерківська спеціалізована природничо-математична школа I-III ступенів № 16 ім. М. О. Кириленка Білоцерківської міської ради

Сім сходинок до успіху : програма виховної роботи з учнями 8-9 класів

Програму структуровано за розділами (сходинками): «У здоровому суспільстві байдужих не буває», «Жодна чеснота не спокутує пороків», «Природа – вічний зразок мистецтва», «Мистецтво – мудрість в обличчі краси», «Праця є життям людини», «Здоров'я – найдорожчий скарб», «Пізнай самого себе». Представлено сучасні активні форми виховної роботи: гравікони, віртуальні екскурсії, ігри-змагання, етнографічні вітальні, відверті розмови, тренінги, створення коміксів, дискусійний клуб тощо.

Упровадження програми у виховний процес сприятиме формуванню соціально компетентної, творчої особистості, здатної до розкриття та реалізації власної індивідуальності.

Адресовано педагогам-організаторам, класним керівникам, вихователям.

Салата Валентина Іванівна

**Медвинська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів
Богуславської районної ради**

Витоки: програма виховної роботи для учнів 10-11 класів

Метою програми є формування у вихованців почуття національної гідності, поваги до культурних та історичних надбань українців.

Тематика виховних справ та їх орієнтовний зміст спрямовані на забезпечення особистісного зростання учнів, відродження національної та духовної спадщини рідного краю, формування ціннісного ставлення до здоров'я та навколишнього середовища.

Рекомендовано заступникам директорів загальноосвітніх навчальних закладів з виховної роботи, педагогам-організаторам, вихователям, класним керівникам.

Товкун Ніна Іванівна

**Переяслав-Хмельницький Будинок художньої творчості
дітей, юнацтва та молоді**

**Екологічне виховання в позашкільному навчальному
закладі: методична розробка**

Представлено досвід роботи із формування екологічної культури особистості, ціннісного ставлення до навколишнього середовища.

Розкрито теоретичні та практичні аспекти виховання екологічної самосвідомості вихованців позашкільного закладу, подано виховні справи, орієнтовані на формування екологічного мислення, що ґрунтується на ставленні до природи як універсальної, унікальної цінності.

Матеріали призначено для використання педагогами-організаторами, вихователями, керівниками гуртків.

Яременко Руслана Михайлівна

Яготинський навчально-виховний комплекс «Спеціалізована школа – загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 3»

Яготинської районної ради

Зерна духовності: програма виховної роботи для учнів початкових класів

Програма виховної роботи спрямована на формування в учнів національної свідомості, духовно-моральних цінностей, відродження української культури, традицій, звичаїв та обрядів, збереження родинних традицій.

Представлені у програмі теми виховних справ характеризуються творчим підходом: автором дібрано прислів'я, приказки, афоризми, висловлювання відомих людей.

Програма призначена для використання вчителями початкових класів, вихователями груп продовженого дня, педагогами-організаторами.

Патріотичне виховання юного покоління

Гуріна Вікторія Анатоліївна

Білоцерківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів ім. Т. Г. Шевченка Білоцерківської міської ради

Дендропарк Олександрія: вчора, сьогодні і назавжди:

навчально-методичний посібник. – Біла Церква: БЗШ № 3, 2013. – 137 с.

Посібник уміщує програму, календарне планування та поурочні методичні рекомендації до занять факультативного

курсу «Дендропарк «Олександрія»: вчора, сьогодні і назавжди».

Адресовано вчителям географії, біології, природознавства, київщинознавства, всесвітньої історії, української та світової літератури.

Сова Наталія Володимирівна

Жовтнева загальноосвітня школа I-III ступенів Переяслав-Хмельницького району

Переяславщина – це край, де я живу: навчальний посібник із краєзнавства

Подано краєзнавчі матеріали, які можуть бути корисні вчителям та учням у процесі вивчення географії, природознавства, київщинознавства.

Для вчителів географії, природознавства, київщинознавства.

Сологуб Андрій Олегович

Вишгородський районний центр творчості дітей, юнацтва та молоді «Дивосвіт»

Організатору роботи з героїко-патріотичного виховання учнівської молоді: збірник методичних матеріалів

Розкрито організаційно-педагогічні умови героїко-патріотичного виховання учнівської молоді в позашкільних навчальних закладах. Представлено розробки навчальних занять, сценарії виховних справ, колективні творчі справи, пошукові проекти з досвіду роботи історико-краєзнавчого клубу «Легіон».

Адресовано керівникам гуртків, методистам позашкільних навчальних закладів.

Степанець Лариса Ярославівна

**Клавдієвський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок комбінованого типу) № 27 «Ромашка» Бородянського району
Формування національної культури у дітей дошкільного віку засобами музейної педагогіки: методична розробка**

Розкрито теоретичні та методичні засади використання музеїв у формуванні національної культури дітей дошкільного віку. Представлено перспективні плани роботи гуртків «Чарівна

лоза», «Гончарство», «Світ дерева», конспекти занять та екскурсій, поетичні твори для дітей про український побут, розробки консультацій для батьків і педагогів.

Матеріал адресовано педагогам дошкільних навчальних закладів, батькам.

Духовно-моральне виховання

Дроздовський О.М. Біблійна історія та християнська етика: посібник для вчителя. Довідник в опорних схемах та конспектах. Таблиці. Карти. Фотоілюстрації. – Біла Церква: КОПОПК, 2014. – 704 с.

У посібнику систематизовано відомості зі Святої історії Старого та Нового заповітів, основ християнської віри, християнського погляду на походження життя, сутності та призначення людини, історії християнської церкви, досягнень християнської культури.

Зміст видання укладено відповідно до навчальної програми курсу «Біблійна історія та християнська етика». Матеріал викладено стисло, значну його частину подано у вигляді схем і таблиць, зручних для засвоєння та запам'ятовування. Для образного уявлення й емоційного сприйняття дібрано ілюстрації й репродукції краєвидів Святої Землі, православних ікон, найвідоміших християнських храмів, пам'яток писемності, живопису, картин відомих художників.

Посібник стане в нагоді викладачам курсу, студентам, а також усім, хто цікавиться біблійною історією та християнською етикою.

Біблійна історія та християнська етика. 2 клас: методичні рекомендації до занять / за ред. І. Г. Ковровського. – Біла Церква: КОПОПК, 2014. – 217 с.

Представлено методичні рекомендації до проведення занять курсу «Біблійна історія та християнська етика» у 2 класі. У посібнику вміщено також методичні розробки занять за зазначеним курсом; він є складовою навчально-методичного комплексу.

Матеріали посібника може бути використано вчителями в підготовці факультативних занять і класних виховних годин.

Біблійна історія та християнська етика. 2 клас: хрестоматія для читання в колі сім'ї / упор.: І. Г. Ковровський, Л. А. Мартиненко, О. В. Ляшенко. – Біла Церква: КОШОПК, 2014. – 182 с.

Хрестоматія є складовою частиною навчально-методичного комплексу і вміщує оповідання, вірші, легенди, казки та притчі, з якими учні знайомляться під час занять.

Матеріали хрестоматії призначено для читання в сімейному колі для кращого засвоєння матеріалу.

Біблійна історія та християнська етика. 2 клас: робочий зошит учня / автори-укл.: І. Г. Ковровський, Л. А. Мартиненко, О. В. Ляшенко / за ред. І. Г. Ковровського. – Біла Церква: КОШОПК, 2014. – 36 с.

Робочий зошит учня є складовою частиною навчально-методичного комплексу; у виданні подано завдання для практичної роботи учнів на заняттях та для самостійної роботи.

Для учнів 2 класу, які засвоюють курс «Біблійна історія та християнська етика».

Біблійна історія та християнська етика. 5 клас : методичні матеріали до проведення уроків / за ред. О. М. Дроздовського. – Біла Церква: КОШОПК, 2014. – 188 с.

Посібник укладено відповідно до програми курсу духовно-морального спрямування «Біблійна історія та християнська етика» для учнів 1-11 класів (навчальний курс рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист 1/11-11629 від 21 грудня 2010 року) для вивчення в загальноосвітніх навчальних закладах України).

Авторами запропоновано орієнтоване тематичне планування курсу, плани-конспекти занять, додаткову й допоміжну інформацію, тексти для читання, таблиці, схеми, хрестоматійні та дидактичні матеріали, рекомендовану літературу.

Рекомендовано для використання педагогами, які викладають курс «Біблійна історія та християнська етика».

Біблійна історія та християнська етика: підручник для учнів 5 класу загальноосвітніх навчальних закладів / О. М. Дроздовський. – Біла Церква: КОШОК, 2014. – 283 с.

У змісті підручника представлено Святе Письмо Старого й Нового Заповітів, основні положення вчення Ісуса Христа та апостолів, канонічні першоджерела та свідчення авторитетів християнської церкви, художню літературну спадщину видатних українських письменників, що містить зразки досвіду християнської культури, тощо відповідно до курсу духовно-морального спрямування для учнів 1-11 класів «Біблійна історія та християнська етика» (рекомендованого Міністерством освіти і науки України (лист 1/11-11629 від 21 грудня 2010 року) для вивчення в загальноосвітніх навчальних закладах України).

У підручнику поєднано традиційний науково-популярний виклад з художньо-образним. Книга вміщує біблійні історичні оповідання для дітей, тексти як приклади високого духовного життя історичних осіб (святі, подвижники, мученики за віру), святі зображення, християнську символіку, що формує емоційне ставлення до прочитаного, впливає на формування духовно-моральної сфери особистості.

Призначено для вчителів, які викладають курс «Біблійна історія та християнська етика», учнів, батьків.

Біблійна історія та християнська етика. 6 клас: методичні матеріали до проведення уроків / за ред. О. М. Дроздовського. – Біла Церква: КОШОК, 2014. – 190 с.

Зміст посібника укладено відповідно до програми курсу духовно-морального спрямування «Біблійна історія та християнська етика» для учнів 1-11 класів (рекомендованого Міністерством освіти і науки України (лист 1/11-11629 від 21 грудня 2010 року) для вивчення в загальноосвітніх навчальних закладах України).

У виданні подано орієнтоване тематичне планування курсу, плани-конспекти занять, додаткову й допоміжну інформацію,

тексти для читання, таблиці, схеми, хрестоматійні й дидактичні матеріали, рекомендовану літературу.

Посібник стане в нагоді вчителям під час підготовки і проведення навчальних занять.

Біблійна історія та християнська етика: підручник для учнів 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів / О. М. Дроздовський. – Біла Церква: КОПОК, 2014. – 271 с.

У підручнику відповідно до тем навчальних занять курсу «Біблійна історія та християнська етика» (рекомендованого Міністерством освіти і науки України (лист 1/11-11629 від 21 грудня 2010 року) уміщено тексти Святого Письма Старого й Нового Заповітів, основні положення вчення Ісуса Христа та апостолів, канонічні першоджерела та свідчення авторитетів християнської церкви, твори художньої літератури українських письменників тощо.

Зміст текстів у підручнику подано в науково-популярному стилі – це біблійні історичні оповідання для дітей, твори про духовне життя історичних осіб, а також зображення християнської символіки тощо.

Призначено для вчителів, які викладають курс «Біблійна історія та християнська етика», учнів, батьків.

ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

**Васильєва Ольга Георгіївна, Кахерська Тамара Євгенівна,
Рубан Валентина Володимирівна, Стреж Людмила
Василівна**

**Практичні психологи Славутицьких дошкільних
навчальних закладів виконавчого комітету Славутицької
міської ради**

Богдан Наталія Григорівна

**Дитячий будинок «Центр захисту дітей» виконавчого
комітету Славутицької міської ради**

Колесова Ганна Володимирівна

Міський методичний центр відділу освіти виконавчого

комітету Славутицької міської ради

Можливості пісочної терапії в роботі практичного психолога: методична розробка

Методична розробка представлена у вигляді опису досвіду творчого колективу психологів, у якому розкрито можливості пісочної терапії у роботі з дітьми дошкільного віку. Зібрано матеріали щодо організації та проведення пісочної терапії, наведено приклади практичних ситуацій, що розкривають сутність роботи психолога і клієнта. Звернено увагу на особливості використання пісочної терапії в роботі з дітьми з різними проявами емоційних станів.

Рекомендації і практичні поради допоможуть практичними психологам у використанні пісочної терапії в діагностичній і корекційній роботі з дітьми.

Волкова Олена Борисівна

Білоцерківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 5 Білоцерківської міської ради

Просвітницька робота практичного психолога загальноосвітнього навчального закладу: методична розробка

Представлено розробки просвітницьких заходів з усіма учасниками навчально-виховного процесу в ЗНЗ.

Запропоновано вправи, схеми аналізу й самоаналізу ситуацій, тренінгові програми для учнів.

Матеріали презентовано як практичний інструментарій, який допоможе у повсякденній діяльності практичним психологам і соціальним педагогам.

Грищенко Ольга Михайлівна

Шпитківська загальноосвітня школа I-III ступенів Києво-Святошинської районної державної адміністрації

Подаруй посмішку: збірник просвітницьких заходів

Збірка включає сценарії заходів для учнів, батьків, педагогів і спрямована на збереження психічного здоров'я учасників навчально-виховного процесу.

Завдання роботи – усвідомлення важливості збереження власного психічного здоров'я, розвиток здатностей керувати своєю поведінкою, ставити життєві цілі та розумно планувати їх досягнення, виховання толерантного ставлення до тих, хто поряд.

Можливим є комплексне та фрагментарне використання представлених матеріалів педагогами, практичними психологами та соціальними педагогами загальноосвітніх навчальних закладів.

Денисенко Вікторія Анатоліївна
Ржищівська загальноосвітня школа І-ІІ ступенів
Ржищівської міської ради

Життя в барвистому світі: програма соціально-психологічного тренінгу

Мета представленої програми – формування в підлітків толерантності.

Завданнями програми є ознайомлення підлітків із проблемами та бар'єрами, із якими стикаються діти з особливими потребами у процесі спілкування з однолітками та дорослими, розвиток почуття власної гідності й уміння поважати гідність інших, навчання спілкування та співпраці.

Адресовано практичним психологам, соціальним педагогам, вихователям дошкільних навчальних закладів, учителям початкових класів.

Коваленко Марина Анатоліївна
Методичний кабінет відділу освіти і науки Таращанської районної державної адміністрації

Від молодого фахівця до вчителя-професіонала: психологічна підтримка професійного становлення молодого вчителя: методична розробка

У сучасних умовах соціально-економічних перетворень набуває актуальності проблема професійного становлення особистості. У матеріалах методичної розробки розкрито роль психологічної служби у професійному становленні молодого вчителя як надання психологічної допомоги молодим педагогам

у розвитку навичок професійної комунікації і педагогічної рефлексії, сприяння розумінню психологічних аспектів проблем, що виникають у професійній діяльності.

Матеріали орієнтовано для використання працівниками психологічної служби, допомоги методистам районних (міських) методичних кабінетів, заступникам директорів з навчально-виховної роботи у формуванні в молодих педагогічних працівників потреби в безперервній самоосвіті, індивідуального стилю професійної діяльності та розвитку комунікативних, перцептивних, експресивних навичок, важливих для професії педагога.

Корень Людмила Василівна

Борівська загальноосвітня школа I-III ступенів Фастівської районної державної адміністрації

Здійснення психологічного супроводу процесу соціальної адаптації молодших школярів: методична розробка

Описано умови психологічної адаптації дитини до навчання у школі та вікові особливості молодших школярів. Охарактеризовано групи дітей з емоційною дезадаптацією. Розкрито вплив успішної адаптації на здоров'я й розвиток дитини, важливість превентивної роботи практичного психолога з питань запобігання дезадаптації учнів. Запропоновано перелік діагностичних методик, методичні рекомендації щодо організації та змісту психологічного супроводу процесу адаптації учнів, рекомендації батькам. Подано зразки занять із застосуванням різних методів і форм роботи.

Методична розробка адресована педагогам, практичним психологам і соціальним педагогам загальноосвітніх навчальних закладів.

Миколаєнко Жанна Миколаївна

Яготинський навчально-виховний комплекс «Спеціалізована школа – загальноосвітня школа I-III ступенів № 2»

Яготинської районної ради

Формування здорового способу життя молоді як напрям соціально-педагогічної роботи: методична розробка

Розкрито сутність поняття "девіантна поведінка", основні наукові підходи до оцінювання поведінкової норми і девіацій (соціальний, психологічний, етнокультурний, віковий). У методичному посібнику охарактеризовано причини девіантної поведінки неповнолітніх та основні завдання в роботі соціального педагога щодо профілактики девіантної поведінки серед учнів.

Зміст посібника відзначається практичною спрямованістю, орієнтовано на збереження здоров'я особистості як цілісного феномена, що інтегрує чотири основні складові (фізичну, психічну, соціальну й духовну). У розробці представлено систему роботи із профілактики девіантної поведінки неповнолітніх, яка базується на концепції гуманізації навчально-виховного процесу та передбачає захист дитини й надання їй допомоги у зміцненні фізичного, психічного, духовного, соціального, репродуктивного здоров'я, упровадженні в навчальному закладі здоров'язберігаючих, здоров'я-формуючих і здоров'язміцнюючих технологій навчання й виховання.

Уміщено також розробку інформаційно-дослідницького проекту учнів 9-10 класів «Профілактика шкідливих звичок».

Матеріали орієнтовано для використання працівниками психологічної служби, класними керівниками загальноосвітніх навчальних закладів.

Миронець Інна Іванівна

Славутицький центр професійного розвитку Славутицької міської ради

Активізація професійного та особистісного самовизначення учнів: методична розробка

Розкрито сутність поняття «професійне самовизначення», активний характер суб'єкта професійного самовизначення, визначено психолого-педагогічні умови формування такої активності. Представлено характеристики груп методів активізації професійного та особистісного самовизначення, а також зразки програм формування суб'єкта професійного самовизначення в умовах роботи із класом, групою,

мікрогрупою та під час індивідуальних профконсультацій. Розглянуто можливості використання цих програм у процесі допрофільного і профільного навчання учнів.

Посібник призначений для практичних психологів, соціальних педагогів, класних керівників загальноосвітніх навчальних закладів.

Муляр Людмила Петрівна

Миронівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 1

Миронівської районної державної адміністрації

Діагностична програма «Психологічна адаптація учнів 1-х, 5-х, 10-х класів»

Програма спрямована на виявлення рівня і факторів дезадаптації учнів віком від 6 до 18 років та орієнтована на окремі компоненти адаптації (мотиваційний, інтелектуальний, особистісний, емоційний та вольовий). Складається із блоків, що дозволяє дослідити причини всіх форм дезадаптації дитини, здійснити діагностику адаптації першокласників, п'ятикласників, десятикласників. Пропонуються діагностичні методики для кожної вікової категорії учнів.

Матеріали програми стануть у нагоді практичним психологам загальноосвітніх навчальних закладів для вчасного виявлення ознак дезадаптації учнів та ефективної організації корекційно-розвивальної роботи з ними.

Профілактика суїцидальної поведінки дітей та учнівської молоді / автори-укл. А. В. Аносова, О. А. Бабиленко, Н. А. Максимова, Л. А. Петушкова // Вісник психологічної служби Київщини. – Біла Церква: КОПОПК, 2014. – Випуск 7. – 250 с.

У посібнику представлено досвід роботи працівників психологічної служби системи освіти Київської області з питань організації і змісту профілактики суїцидальної поведінки дітей та учнівської молоді. Визначено особливості профілактики депресивних станів при особистісних кризах дітей і підлітків. Подано методичні рекомендації з питань захисту прав дітей, проведення заходів до Всесвітнього дня запобігання суїциду,

забезпечення безпеки дітей у мережі Інтернет. Уміщено діагностичний інструментарій для роботи практичного психолога з дітьми, схильними до суїциду, просвітницькі заходи для педагогічних працівників, батьків, годин психолога.

Адресовано практичним психологам, соціальним педагогам навчальних закладів, керівникам районних, міських психологічних служб, працівникам центрів практичної психології і соціальної роботи.

Романова Н. А., Медвідь Л. В., Стаднік Н. В. Програма ігрового тренінгу «Граю, уявляю, пам'ятаю». – Біла Церква: КОШОПК, 2013. – 59 с.

Програма розроблена для дітей старшого дошкільного віку і спрямована на формування в дітей ейдетичних навичок, розвиток образної пам'яті та творчого мислення.

Зміст занять відповідає сучасним концепціям психології пам'яті, методикам інтенсивного навчання дітей старшого дошкільного віку.

Адресовано практичним психологам, соціальним педагогам, вихователям дошкільних навчальних закладів, учителям початкових класів.

Плівачук К. В. Соціально-педагогічні підходи до організації роботи з батьками в закладах освіти: методичний посібник / за ред. Н. І. Клокар. – Біла Церква: КОШОПК, 2014. – 160 с.

У посібнику представлено практичні рекомендації щодо організації роботи педагогічних працівників із батьками учнів, спрямованої на формування педагогічної культури сучасних батьків, а також з організації проведення сімейних свят, педагогічних практикумів для батьків. Подано тематику бесід, диспутів, розробки сімейних свят, тренінги, описи інноваційних форм роботи з батьками, анкети, тести.

Посібник задовольнить інтереси заступників директорів із виховної роботи, класних керівників, вихователів, керівників гуртків позашкільних закладів, соціальних педагогів, які працюють над реалізацією проблеми формування педагогічної культури батьків.

Спичак Марія Дмитрівна

Броварське навчально-виховне об'єднання управління освіти Броварської міської ради

Розвиток комунікативних умінь і навичок дошкільників: методичний посібник

Уміщено матеріали, які сприяють розвитку словесно-логічного мислення дітей, формуванню вміння користуватися основними логічними прийомами й операціями та допоможуть практичним психологам навчити дитину дошкільного віку не тільки сприймати знання за готовими шаблонами, а й самостійно мислити, аргументувати незначні особисті висновки.

Представлено корекційно-розвивальну програму для роботи з дітьми старшого дошкільного віку, навчально-тематичний план.

Для практичних психологів дошкільних навчальних закладів.

ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА

Варжик Анна Євгенівна

Києво-Святошинський районний Центр творчості молоді «Оберіг» м. Боярки

Студія «Світ майстрів»: навчальна програма з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку

Упровадження навчальної програми забезпечує розвиток пізнавальних і творчих здібностей, художньо-образного мислення вихованців та набуття ними емоційно-естетичного досвіду під час оволодіння сучасними техніками рукоділля (квілінг, декупаж, скрапбукінг, торцювання тощо), формує потребу в духовно-естетичному самовдосконаленні засобами декоративно-вжиткового мистецтва.

Для керівників гуртків, творчих об'єднань художньо-естетичного напрямку.

Василенко Ольга Володимирівна

Києво-Святошинський районний Центр творчості молоді

«Оберіг» м. Боярки

Художні вироби з глини: навчальна програма з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку

Навчальна програма забезпечує розвиток пізнавальних і творчих здібностей, художньо-образного мислення та емоційно-естетичного досвіду вихованців у процесі оволодіння основами гончарства і створення художніх виробів із глини.

Для керівників гуртків, творчих об'єднань декоративно-вжиткового мистецтва.

Воронцов Станіслав Миколайович

Володарський районний центр творчості дітей та юнацтва

Картинг: навчальна програма з позашкільної освіти науково-технічного напрямку

Навчальна програма передбачає вивчення вихованцями загальної будови спортивного автомобіля, історії автомобілебудування та картингу, правил проведення та участі у змаганнях, а також оволодіння навичками керування картою, простими технологічними операціями із його технічного обслуговування.

Адресовано керівникам гуртків, творчих об'єднань науково-технічного напрямку.

Голяк Тетяна Петрівна

Іванківський районний центр дитячої та юнацької творчості

Упровадження здоров'язберігаючих технологій у позашкільному навчальному закладі: методична розробка

Розкрито психолого-педагогічні та організаційні умови формування світоглядного пріоритету безумовної цінності здоров'я, свідомої потреби ведення здорового способу життя дітьми та учнівською молоддю на основі упровадження здоров'язберігаючих технологій.

Для педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів.

Гончаренко Маргарита Сергіївна
Вишнівський центр творчості дітей та юнацтва м. Вишневого
Тістопластика: навчальна програма з позашкільної освіти
художньо-естетичного напрямку

Навчальна програма забезпечує оволодіння вихованцями основними прийомами та способами ліплення із солоного тіста, технологічними особливостями створення декоративних виробів, формування творчих здібностей дітей, розвиток просторової уяви, моторики пальців, естетичних смаків засобами тістопластики.

Програма призначена для керівників гуртків, творчих об'єднань декоративно-вжиткового мистецтва.

Гордей Людмила Анатоліївна, Солодовенко Олена Арсеніївна
Станція юних техніків м. Білої Церкви
Основні види та правила фотозйомки: методичні
рекомендації

Представлено теоретичний і практичний матеріал з основ художньої фотографії, технологічні особливості процесу різножанрової фотозйомки, практичні поради юним фотоаматором зі створення якісних світлин.

Для керівників гуртків, творчих об'єднань науково-технічного напрямку.

Дудник Наталія Миколаївна
Будинок дитячої та юнацької творчості м. Броварів
Естетичне виховання творчої особистості мистецтвом
хореографії: навчально-методичний комплекс

Представлено навчальну програму танцювального колективу, що забезпечує формування естетичної культури творчої особистості засобами хореографічного мистецтва, розробки навчальних занять і виховних заходів для вихованців.

Комплекс може бути використаний керівниками гуртків, творчих об'єднань художньо-естетичного напрямку.

Дюдя Людмила Юріївна
КЗ КОР «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини»

Юні екскурсоводи: навчальна програма з позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку

Упровадження навчальної програми спрямоване на набуття вихованцями гуртка знань із теорії музейної справи, формування практичних навичок пошукової, фондової, експозиційної, виставкової та масово-просвітницької роботи в музеї, створення музейної експозиції та проведення навчальних екскурсій у закладі освіти.

Для керівників гуртків, творчих об'єднань туристсько-краєзнавчого напрямку.

Загорулько Оксана Володимирівна

Баришівський центр позашкільної роботи «Мрія» Баришівської районної ради

Виховання лідерських якостей особистості в умовах позашкільного навчального закладу: методична розробка

Представлено матеріали реалізації соціально-цільового проекту «Організація системи роботи учнівського самоврядування Баришівщини».

Розкрито закономірності і принципи виховання лідерських якостей особистості в навчально-виховному просторі позашкільного закладу з метою підготовки до подальшої успішної життєвої самореалізації. Подано нормативно-правову базу, діагностичний інструментарій, рекомендації щодо організації роботи в соціальних мережах, розробки виховних справ і тренінгових занять для лідерів учнівського самоврядування.

Рекомендовано для роботи педагогам-організаторам, координаторам учнівського самоврядування, класним керівникам, вихователям.

Каткова Світлана Володимирівна

Тетіївський районний центр позашкільної освіти

Розвиток особистості школяра на основі залучення його до різноманітних видів творчої діяльності в позашкільному закладі: методична розробка

Представлено сучасні підходи до організації та змісту навчально-виховного процесу в гуртках позашкільних навчальних закладів, колективні та індивідуальні методи і форми роботи з дітьми, розробки навчальних занять, сценарії виховних заходів, колективні творчі справи, що забезпечують розвиток творчих здібностей і формування творчої активності вихованців.

Адресовано педагогічним працівникам позашкільних навчальних закладів.

Керпатенко Людмила Володимирівна
Таращанський Центр творчості дітей та юнацтва «Веселка»
Здорові діти – здорова нація: матеріали з досвіду впровадження здоров'язберігаючого проекту

Представлено психолого-педагогічні й організаційні особливості підготовки та реалізації освітніх проектів у позашкільних навчальних закладах, методичні рекомендації щодо впровадження здоров'язберігаючого проекту в навчально-виховний процес гуртків, творчих об'єднань.

Для педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів.

Керпатенко Людмила Володимирівна, Керпатенко Микола Анастасійович
Таращанський Центр творчості дітей та юнацтва «Веселка»
Творчий проект «Трагедія Таращанського «Бабиного Яру»:
матеріали з досвіду реалізації проекту

Представлено психолого-педагогічні й організаційні умови використання освітніх проектів у навчально-виховному процесі позашкільних навчальних закладів. Запропоновано методичні рекомендації щодо реалізації пошукового проекту «Трагедія Таращанського «Бабиного Яру», матеріали проекту.

Адресовано педагогічним працівникам позашкільних навчальних закладів.

Ковальчук Людмила Вадимівна

Києво-Святошинський районний Центр творчості молоді «Оберіг» м. Боярки

Вокальна студія «Едельвейс»: навчальна програма з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку

Метою представленої навчальної програми є забезпечення гармонійного розвитку творчої особистості засобами вокального мистецтва, ознайомлення вихованців із теорією музики, оволодіння різними вокальними техніками, сценічною майстерністю, співацькою поставою, сприяння їхньому професійному самовизначенню.

Для керівників гуртків, творчих об'єднань художньо-естетичного напрямку.

Левчик Надія Олександрівна

Білоцерківський будинок художньої творчості

Народний ансамбль сучасного танцю «Пріма»: навчальна програма з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку

Упровадження навчальної програми забезпечує формування в дітей та учнівської молоді особистісно-ціннісного ставлення до дійсності та мистецтва, розвиток естетичної свідомості й художньої компетентності, здатності до творчої самореалізації, стійкої потреби в духовному самовдосконаленні у процесі практичної художньо-творчої діяльності засобами хореографічного мистецтва та народно-сценічного танцю.

Програма призначена для керівників гуртків, творчих об'єднань художньо-естетичного напрямку.

Малишева Тетяна Василівна

Києво-Святошинський районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді м. Боярки

Зелена «економіка»: навчальна програма з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку

Навчальна програма забезпечує формування в дітей та учнівської молоді ціннісного ставлення до природи, практичних навичок ефективного природокористування, зниження

екологічних ризиків, що гарантують економічне зростання суспільства та сталий розвиток.

Для керівників гуртків, творчих об'єднань еколого-натуралістичного напрямку.

Малишева Тетяна Василівна

**Києво-Святошинський районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді м. Боярки
Організація фенологічних спостережень у молодшій школі:
методичний посібник**

Уміщено теоретичні та практичні матеріали щодо формування екологічної культури дітей молодшого шкільного віку, формування емоційно-ціннісного ставлення до об'єктів природи у процесі фенологічних спостережень.

Адресовано керівникам гуртків, творчих об'єднань еколого-натуралістичного напрямку.

Марченко Галина Дмитрівна

Районний центр дитячої та юнацької творчості смт. Іванкова

Шляхи розвитку акмеологічної культури педагога-позашкільника: методична розробка

Автором досліджено психологічні та організаційні умови оптимізації особистісно-професійного розвитку педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів. Представлено механізми управлінського та науково-методичного супроводу розвитку акмеологічної культури педагогів-позашкільників.

Рекомендовано керівникам, методистам і педагогічним працівникам позашкільних навчальних закладів.

Мирошніченко Юрій Борисович

**Миронівський центр дитячої та юнацької творчості
Миронівської районної державної адміністрації**

Астрономічний гурток: навчальна програма з позашкільної освіти дослідницько-експериментального напрямку

Навчальна програма забезпечує поглиблене вивчення вихованцями гуртка походження, будови, розвитку небесних тіл

та їх систем, засвоєння наукових фактів, понять, законів астрономії, основних методів астрономічних досліджень, формування наукового світогляду та дослідницьких умінь учнівської молоді у процесі написання науково-дослідницьких робіт з астрономії.

Для керівників гуртків, творчих об'єднань дослідницько-експериментального напрямку.

Мілейко Ольга Борисівна, Синякевич Ірина Валентинівна
Білоцерківський будинок художньої творчості
Народна студія образотворчого мистецтва: навчальна
програма з позашкільної освіти художньо-естетичного
напрямку

Мета навчальної програми – ознайомлення вихованців з історією й теорією образотворчого мистецтва, традиційними й сучасними техніками малювання, формування естетичної культури, системи цінностей, потреби в художньо-творчій самореалізації та духовно-естетичному самовдосконаленні засобами образотворчого мистецтва.

Призначено для керівників гуртків, творчих об'єднань художньо-естетичного напрямку.

Нікітчук Валентина Олександрівна, Ключко Інна
Феодосіївна
Білоцерківський будинок художньої творчості
Народний ансамбль народного танцю «Ровесник»:
навчальна програма з позашкільної освіти художньо-
естетичного напрямку

Навчальна програма спрямована на формування в дітей та учнівської молоді особистісно-ціннісного ставлення до дійсності й мистецтва, розвиток естетичної свідомості й художньої компетентності, здатності до творчої самореалізації, стійкої потреби в духовному самовдосконаленні у процесі практичної художньо-творчої діяльності засобами хореографічного мистецтва та народно-сценічного танцю.

Для керівників гуртків, творчих об'єднань художньо-естетичного напрямку.

Попов Олександр Володимирович

Вишнівський центр творчості дітей та юнацтва м. Вишневого
Вплив спортивної діяльності на формування ціннісно-сміслові орієнтації особистості підлітків: методична розробка

Представлено авторську методичну систему формування ціннісно-сміслових орієнтацій підлітків у процесі фізкультурно-спортивної діяльності засобами позашкільної освіти. Обґрунтовано педагогічні умови становлення соціально значущих якостей та просоціальних моделей поведінки вихованців фізкультурно-спортивних гуртків.

Адресовано керівникам гуртків, творчих об'єднань фізкультурно-спортивного напрямку.

Попович Тетяна Василівна

Вишнівський центр творчості дітей та юнацтва м. Вишневого
Інтеграція видів мистецтв як основа формування і розвитку творчої особистості: методична розробка

Представлено досвід роботи з інтеграції видів художньо-естетичної діяльності як засобу творчого розвитку вихованців гуртків, технологічні особливості організації і проведення колективних творчих справ, авторські сценарії виховних справ для дітей та учнівської молоді.

Матеріали можуть бути використані керівниками гуртків, творчих об'єднань художньо-естетичного напрямку.

Приходько Олена Володимирівна

Києво-Святошинський районний Центр творчості молоді «Оберіг» м. Боярки

Рукоділля: навчальна програма з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку

Навчальна програма спрямована на ознайомлення вихованців із традиційними та сучасними техніками рукоділля, формування естетичної культури, ціннісних художніх орієнтацій творчої особистості, виховання морально-естетичних ідеалів, потреби в художньо-творчій самореалізації та духовно-

естетичному самовдосконаленні засобами декоративно-вжиткового мистецтва.

Для керівників гуртків, творчих об'єднань художньо-естетичного напрямку.

Радзівілл Наталія Василівна

Палац дитячої та юнацької творчості відділу освіти виконавчого комітету Славутицької міської ради

Естрадний вокал як засіб розвитку вокальних здібностей дітей молодшого шкільного віку: методична розробка

Представлено сучасні підходи до формування особистісно-ціннісного ставлення дітей молодшого шкільного віку до музичного мистецтва, розвитку вокальних здібностей вихованців у процесі практичної музично-пісенної діяльності, оволодіння музично-теоретичними знаннями та практичними навичками естрадного співу.

Адресовано керівникам гуртків, творчих об'єднань художньо-естетичного напрямку.

Рахуба Тетяна Георгіївна

Бориспільський міський центр туризму та краєзнавства учнівської молоді

Упровадження здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховному процесі гуртка з водного туризму: методична розробка

Автором досліджено психолого-педагогічні аспекти впровадження здоров'язберігаючих і здоров'яформуючих технологій у навчально-виховний процес гуртків туристсько-краєзнавчого напрямку. Запропоновано програмно-методичні та навчально-методичні матеріали з досвіду роботи гуртка водного туризму, що забезпечують формування навичок здорового способу життя учнівської молоді.

Для керівників гуртків, творчих об'єднань туристсько-краєзнавчого напрямку.

Рябокляч Дмитро Анатолійович

**Районний центр дитячої та юнацької творчості
смт. Іванкова**

Виготовлення простих друкованих плат: методичні матеріали

Презентовано загальні відомості про друкований монтаж, конструювання плат друкованого монтажу, технологічні особливості виготовлення простих друкованих плат юними радіоаматорами.

Матеріали стануть у нагоді керівникам гуртків, творчих об'єднань науково-технічного напрямку.

Середа Людмила Петрівна

Васильківська міська станція юних техніків

Золоте руно (фелтінг): навчальна програма з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку

Навчальна програма передбачає ознайомлення вихованців з чарівним світом фелтінгу – мистецтвом декоративного валяння з вовни, основними техніками валяння, технологіями створення валяних виробів та їх художнього оздоблення, забезпечує формування творчих здібностей дітей, розвиток просторової уяви, естетичних смаків засобами декоративно-вжиткового мистецтва.

Для керівників гуртків, творчих об'єднань художньо-естетичного напрямку.

Собко Наталія Сергіївна

**Миронівський центр дитячої та юнацької творчості
Миронівської районної державної адміністрації**

Юні музесзнавці: навчальна програма з позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку

Навчальна програма забезпечує набуття вихованцями гуртка знань із теорії музейної справи, засвоєння методів і прийомів роботи з пам'ятками історії та культури у процесі їх виявлення, збирання, обліку, зберігання й використання, формування практичних навичок пошукової, фондової, експозиційної,

виставкової та масово-просвітницької роботи в музеї, створення музейної експозиції в закладі освіти.

Адресовано керівникам гуртків, творчих об'єднань туристсько-краєзнавчого напрямку.

Солодуха Ярослав Трохимович

КЗ КОР «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини»

Майстерність: навчальна програма з позашкільної освіти науково-технічного напрямку

Навчальна програма (початковий рівень – 144 год, основний рівень – 144 год) забезпечує навчання вихованців гуртка основам проектування та виготовлення декоративних виробів із деревини та інших природних матеріалів, формування стійкого інтересу до декоративно-вжиткового мистецтва, розвиток творчої уяви, пізнавальної та творчої активності.

Для керівників гуртків, творчих об'єднань науково-технічного напрямку.

Солонцова Інна Олександрівна

Фастівський районний еколого-етнографічний центр Фастівської районної державної адміністрації

Удосконалення самоосвітньої діяльності педагога-позашкільника як провідного фактора особистісного зростання: методична розробка

Досліджено організаційні умови вдосконалення самоосвітньої діяльності педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів. Представлено модель науково-методичного супроводу самоосвіти керівників гуртків, психолого-педагогічний інструментарій для діагностики їхнього професійного та особистісного зростання.

Адресовано керівникам, методистам і педагогічним працівникам позашкільних навчальних закладів.

Солонцова Інна Олександрівна

Методичний кабінет відділу освіти Фастівської районної державної адміністрації

Чередниченко Зоя Вікторівна

**Фастівський районний еколого-етнографічний центр
Фастівської районної державної адміністрації
Музей у навчальному закладі: матеріали для організації
музейної роботи. – Фастів, 2013. – 64 с.**

Запропоновано добірку матеріалів, які регламентують роботу музею: методичні рекомендації, нормативно-правову базу, положення про музей при навчальному закладі, уніфікований паспорт музею, акт прийому на постійне зберігання музейних предметів та додаткові матеріали, які охоплюють музейну документацію. Подано методичні зразки опису музейних предметів.

Уміщено програму гуртка «Мнемозіна», спрямовану на вивчення музейної справи, вільний розвиток особистості, формування соціально-громадського досвіду, виховання патріотизму та любові до України. Навчальна програма гуртка розрахована на 3 роки навчання.

Видання призначене для вчителів, які відповідають за музейну справу, керівників гуртків, творчих об'єднань туристсько-краєзнавчого напрямку позашкільних навчальних закладів.

Строкін Юрій Борисович

Білоцерківський районний будинок дитячої та юнацької творчості

Корфбол: навчальна програма з позашкільної освіти фізкультурно-спортивного напрямку

Упровадження навчальної програми забезпечує гармонійний фізичний розвиток, зміцнення здоров'я дітей і підлітків, підвищення тренувальних навантажень, підготовку вольових, сміливих, дисциплінованих, з високим рівнем командної ігрової підготовки корфболістів початкової кваліфікації.

Програма розрахована на два роки навчання, передбачає проведення теоретичних і практичних занять, виконання контрольних нормативів, участь у змаганнях, організацію систематичної виховної роботи.

Адресовано вчителям фізичної культури загальноосвітніх навчальних закладів, керівникам гуртків відповідних напрямів.

Терещенко Любов Петрівна

Києво-Святошинський районний Центр творчості молоді «Оберіг» м. Боярки

Формування фізичного, естетичного та духовного розвитку творчої особистості засобами естрадно-спортивного танцю: методична розробка

Представлено психолого-педагогічні засади гармонійного розвитку творчої особистості засобами хореографічного мистецтва. Означено сучасні підходи до фізичного, естетичного та духовного виховання дітей і учнівської молоді в гуртках, творчих об'єднаннях естрадно-спортивного танцю.

Для керівників гуртків, творчих об'єднань художньо-естетичного напрямку.

Тименко Ірина Тарасівна

Будинок дитячої та юнацької творчості м. Борисполя

Формування соціальної компетентності старшокласників засобами інтерактивної діяльності: методична розробка

Представлено теоретичні та практичні матеріали щодо формування соціальної компетентності старшокласників у позашкільних навчальних закладах. Розкрито особливості застосування інтерактивних методів навчання для формування особистості з високим рівнем соціальної компетентності, функціональної грамотності, здатної до саморозвитку і творчого вдосконалення.

Матеріали призначені для педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів.

Чистякова Тетяна Василівна

Бучанський центр позашкільної роботи

Музейна справа (плани-конспекти гурткових занять): методична розробка

У представлених матеріалах – цікавий практичний матеріал щодо організації та змісту освітньо-виховної діяльності роботи

гуртка «Музейна справа». Мета презентованих занять – здобуття вихованцями знань з історії та теорії музейної справи, засвоєння методів і прийомів роботи з пам'ятками історії та культури, ознайомлення із функціями музею, основними напрямками його діяльності.

Подано інструкцію про порядок визначення оцінної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України.

Видання призначено вчителям, які відповідають за музейну справу, керівникам гуртків, творчих об'єднань туристсько-краєзнавчого напрямку позашкільних навчальних закладів.

Шумейко Наталія Леонідівна

Палац дитячої та юнацької творчості відділу освіти виконавчого комітету Славутиської міської ради

Театралізована гра як засіб розвитку творчих здібностей дітей: методична розробка

Уміщено теоретичні та практичні матеріали щодо застосування методу ігор у навчанні для активізації пізнавальної та творчої активності вихованців позашкільних навчальних закладів, методичні рекомендації, розробки навчальних занять, виховних заходів із використанням театралізованих ігор.

Адресовано педагогічним працівникам позашкільних навчальних закладів.

БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА

Дмитренко Наталія Петрівна

Славутиська загальноосвітня школа I-III ступенів № 4 Славутиської міської ради

Використання інноваційних форм бібліотечних занять для розвитку інформаційної культури учнів: методична розробка

Представлено авторське бачення впровадження інноваційних форм навчання в систему роботи бібліотеки навчального закладу. Запропоновано нові форми проведення бібліотечно-бібліографічних занять, що стимулюють пізнавальний інтерес учнів, сприяють розвитку творчих

здібностей, підвищенню читання. Представлено розробки окремих занять.

Адресовано бібліотекарям навчальних закладів.

Перлини досвіду: збірник матеріалів з досвіду роботи переможців обласного етапу Всеукраїнського конкурсу «Шкільна бібліотека» / упор. Л. В. Зініченко; за заг. ред. Н. І. Клокар. – Біла Церква: КОПОПК, 2014. – 89 с.

У збірнику вміщено матеріали з досвіду роботи директора навчального закладу, методиста з бібліотечних фондів та бібліотекарів навчальних закладів – переможців II (обласного) етапу Всеукраїнського конкурсу «Шкільна бібліотека» у номінаціях «Сучасній школі – сучасну бібліотеку», «Методист-порадник», «Шкільна бібліотека – інформаційний центр навчального закладу», «Бібліотечний веб-ресурс». Презентовано сучасні підходи до організації діяльності бібліотек навчальних закладів, проекти розвитку бібліотек навчальних закладів; досвід використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій у бібліотечній роботі, створення та наповнення веб-сайту бібліотеки.

Матеріали можуть бути використані керівниками закладів освіти, методичними й бібліотечними працівниками.

Ремез Ніна Петрівна

**Славутицька загальноосвітня школа I-III ступенів № 1
Славутицької міської ради**

**Проектна діяльність у роботі шкільної бібліотеки:
методична розробка**

Розкрито основи організації проектної діяльності. Представлено зразки проектів, їх опис, орієнтовний план їхньої поетапної реалізації бібліотекою навчального закладу. Подано різноманітні сценарії.

Для використання в роботі бібліотечними працівниками.

СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

**Борисюк Ольга Дмитрівна, Линник Людмила Дмитрівна
Білоцерківська спеціальна загальноосвітня школа № 1**

Білоцерківської міської ради

Упровадження інноваційних здоров'явідновлювальних технологій для компенсаторної реабілітації школярів з інтелектуальною недостатністю: методичний посібник. – Біла Церква: БСЗШ № 19, 2013. – 98 с.

Представлено апробовані педагогами закладу здоров'явідновлювані та здоров'язберігаючі технології компенсаторної реабілітації школярів з інтелектуальною недостатністю. Подано методичні рекомендації щодо впровадження цих технологій, методичні розробки корекційних занять, вправ, тренінгів.

Адресовано корекційним педагогам та вихователям ГПД спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів, педагогічним працівникам загальноосвітніх закладів, які працюють з дітьми, що потребують постійної педагогічної корекції.

Семизорова Валентина Володимирівна

Науково-методичний центр освіти і науки Білоцерківської міської ради

Кухоцька Людмила Георгіївна, Гергало Катерина Василівна, Мельник Раїса Іванівна, Скрипак Валентина Іванівна, Панченко Ніна Олександрівна

Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу № 21 «Малютко» Білоцерківської міської ради

Мій розумний зошит: рукопис навчального видання

Зошит створено для дітей старшого дошкільного віку відповідно до вимог Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Впевнений старт».

Представлено систему завдань, спрямовану на формування у дітей старшого дошкільного віку основних мовленнєвих складових: звуковимови, звуко-буквенного аналізу, лексичних узагальнень, граматичних уявлень, мовлення. Подано вправи на розвиток психічних процесів: сприймання, уваги, пам'яті та вищих рівнів пізнавальної діяльності: аналізу, синтезу; розвитку дрібної моторики та вдосконалення навичок письма. Уміщено методичні рекомендації щодо роботи з посібником,

посторінкові пояснення, що доповнюють основний зміст і полегшують роботу зі змістом видання.

Рекомендовано вчителям-логопедам, вихователям дошкільних навчальних закладів та батькам.

РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ

Обдаровані діти – майбутнє України: інформаційно-методичний вісник / автори-упор.: Є. М. Бачинська, С. В. Пірогова, А. А. Беженар, Г. В. Рибитва, Ж. С. Василенко. – Біла Церква: КОШОПК, 2014. – Випуск 6. – 126 с.

В інформаційно-методичному віснику представлено напрацювання освітян Київщини щодо організації роботи з обдарованими дітьми на різних рівнях: учителя-предметника, загальноосвітнього й позашкільного навчальних закладів, районної/міської методичної служби. Окремим розділом подано інформацію про призерів IV (заключного) етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад у 2013/2014 навчальному році.

Адресовано методистам районних (міських) методичних кабінетів, центрів, науково-методичних центрів, які координують роботу з обдарованими дітьми, заступникам директорів навчальних закладів, методистам районних/міських центрів дитячої творчості, учителям.

Університет майбутнього вчителя: навчально-методичний посібник / уклад. Є. М. Бачинська, Г. М. Стадніченко; за заг. ред. Н. І. Клокар. – Біла Церква: КОШОПК, 2014. – Ч. VII. – 82 с.

Навчально-методичний посібник укладено за результатами роботи Університету майбутнього вчителя у 2013/2014 н.р.

У виданні представлено матеріали з досвіду роботи керівників і викладачів районних/міських університетів майбутнього вчителя, статті викладачів кафедр Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів, матеріали до навчальних занять, розробки практичних і тренінгових занять для слухачів Університету.

Матеріали посібника можуть бути використані для підготовки і проведення занять зі слухачами Університету, а також для організації виховної та профорієнтаційної роботи в навчальному закладі заступниками директорів загальноосвітніх навчальних закладів, педагогами-організаторами, практичними психологами, керівниками, викладачами і слухачами Університету майбутнього вчителя, студентами вищих педагогічних навчальних закладів.

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА

Організація профорієнтаційної роботи в навчальному закладі: навчально-методичний посібник / автори-укл.: І. В. Мазуркевич, Л. В. Багдасарова, В. М. Лавринюк / за ред. Н. І. Клокар. – Біла Церква: КОПОПК, 2014. – 177 с.

У виданні розкрито питання організації системної профорієнтаційної роботи в закладах дошкільної та середньої загальної освіти.

Посібник складається з трьох розділів; у першому проаналізовано ситуацію на ринку праці та підходи до мотивації учнівської молоді до професійного самовизначення; у другому представлено методичні розробки профорієнтаційних занять вчителів-предметників області та, відповідно, у третьому розділі подано матеріали для проведення позакласної профорієнтаційної роботи.

Посібник адресовано педагогам, батькам та учням випускних класів ЗНЗ, керівникам навчальних закладів, методистам районних/міських методичних служб.

Прищепя Тетяна Іванівна

Іванківський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 1 «Сонечко» комбінованого типу

Корекційно-розвивальна програма ранньої профорієнтації дітей старшого дошкільного віку «Цікавий світ професій»

Програма розроблена з урахуванням вікових особливостей та особливостей соціально-особистісного розвитку, характеру

провідної діяльності, компетенцій і мотивів дітей старшого дошкільного віку.

Практичне використання програми сприятиме збагаченню соціального досвіду старших дошкільників, розвитку їхньої соціально-пізнавальної сфери. Її впровадження практичними психологами ДНЗ дозволить суттєво посилити спрямування навчально-виховного процесу на формування життєвої компетентності кожної дитини, її соціальної свідомості, потреби у трудовій активності, розуміння значення праці в житті людини, навичок ефективного спілкування; сприятиме розвитку аналітичного та креативного мислення, пам'яті, уваги та уяви, мовленнєвої діяльності.

Адресовано практичним психологам, вихователям, соціальним педагогам дошкільних навчальних закладів.

Анотований каталог
XV обласної виставки
"ОСВІТА КИЇВЩИНИ:
ТВОРЧІ ЗДОБУТКИ, ПЕРСПЕКТИВНІ
ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ ТА ТЕХНОЛОГІЇ"

Біла Церква
2014

**Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців ДК №1679 від 05.02.2004 р.**

Навчально-видавничий кабінет
Київського обласного інституту
післядипломної освіти педагогічних кадрів

09107, Україна, Київська область,
м. Біла Церква, вул. Ярослава Мудрого, 37
тел.:(04563) 5-12-40, тел./факс: (04563) 5-04-24

Е-mail: cnpi@kristti.kiev.ua

Освітній портал <http://www.kristti.com.ua>